

**Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
факультет мистецтв
кафедра музикознавства та методики музичного мистецтва**

«На правах рукопису»

**Магістерська робота
МУЗИЧНА ШЕВЧЕНКІАНА У ПРАКТИЦІ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ
ШКОЛИ
за спеціальністю 014.13 Середня освіта «Музичне мистецтво»**

Виконала:

Холоденко А. С.

Науковий керівник:

кандидат мистецтвознавства,
доцент

Євгенєва М. В.

Рецензент:

кандидат педагогічних наук,
директор Чортківського гуманітарно-педагогічного
коледжу імені Олександра Барвінського

Пахолок Р. І.

Національна шкала _____

Кількість балів: _____ Оцінка: ECTS _____

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ І. ОСНОВНІ НАПРЯМИ РЕАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПЦІЇ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ.....	6
1.1. Засадничі позиції концепції НУШ.....	6
1.2. Сучасні вимоги до забезпечення курсів «Музичне мистецтво», «Мистецтво».....	10
1.3. Методичні підходи до вивчення постаті Т. Г. Шевченка в основній школі.....	15
РОЗДІЛ ІІ. ВПРОВАДЖЕННЯ МУЗИЧНОЇ ШЕВЧЕНКІАНИ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ НУШ.....	20
2.1. Поняття та зміст музичної Шевченкіани: жанрово-стильове розмаїття.....	20
2.2. Виховний потенціал музичної Шевченкіани в практиці сучасної мистецької освіти.....	28
2.2.1 Розробка та впровадження інтегрованих уроків.....	30
2.2.2 Підготовка та реалізація творчих проєктів.....	33
2.3. Використання аудіо- та відеозаписів зразків музичної Шевченкіани.....	38
ВИСНОВКИ.....	45
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	47
ДОДАТКИ.....	53

ВСТУП

Актуальність дослідження. Творчість Тараса Шевченка є духовним кодом українського народу, у якому відображено історичну пам'ять, національну ідентичність та морально-етичні цінності. Поетична спадщина Кобзаря стала джерелом натхнення для багатьох поколінь мистців – письменників, художників, режисерів, композиторів. У Шевченкіані органічно поєднано поетичне слово та музичне мистецтво. Вона відображає не лише естетичні й художні пошуки різних історичних епох, а й виконує важливі виховні, світоглядні та освітні функції.

У контексті Нової української школи (далі – НУШ) вивчення Шевченкіани набуває нового значення, оскільки через інтеграцію мистецтв, застосування сучасних педагогічних методик і цифрових технологій створюються умови для формування гармонійно розвиненої, духовно багатой особистості учня.

Шевченкіана в практиці шкільної мистецької освіти часто залишається недостатньо використаною або подається фрагментарно. У зв'язку з цим актуальним є дослідження шляхів і методичних аспектів упровадження музичної Шевченкіани в освітній процес НУШ, що й зумовило вибір магістерської роботи *«Музична Шевченкіана в практиці Нової української школи»*.

Теоретичною основою дослідження є наукові праці з музичної педагогіки (Іван Бех, Олена Локшина, Людмила Масол, Ольга Олексюк, Галина Падалка, Олександр Ростовський, Оксана Рудницька, Юрій Юцевич); з музикознавства (Софія Грица, В. Дутчак, Олександр Козаренко) та шевченкознавства (Мірча Гулковський, Оксана Івасюк, Микола Жулинський, Олександр Шокало), нормативно-методичні документи, що регламентують освітній процес у Новій українській школі.

Базовими для нас стали навчальні програми «Музичне мистецтво» та «Мистецтво» (автори Людмила Масол, Олена Просіна), «Мистецтво» (автори Оксана Івасюк, Оксана Комаровська, Валерія Власова, Лариса Гринчишина,

Галина Кізілова, Олена Лобова, Лілія Назар), підручники з інтегрованого курсу (Валерія Власова, Оксана Комаровська, Людмила Кондратова, Ольга Лобова, Іраїда Руденко); бібліографічне довідкове видання «Музична Шевченкіана українських композиторів» в опрацюванні Мирослава Гулковського; семитомне зібрання хорових творів на слова Тараса Шевченка «Пісенний «Кобзар». Хорова Шевченкіана» (укладач Павло Муравський); аудіо альбом із 5-ти компакт-дисків «Митці України – Тарасові Шевченку», аудіо- та відеозаписи виконавців-бандуристів, матеріали мережі Інтернет.

Мета дослідження – окреслити методичні аспекти впровадження музичної Шевченкіани в освітній процес НУШ на прикладі курсів «Музичне мистецтво» та «Мистецтво» у 5-6 і 7-9 класах закладів загальної середньої освіти.

У роботі передбачено виконання таких **завдань**:

- розглянути концептуальні засади для мистецької освітньої галузі
- висвітлити сучасні вимоги до забезпечення курсів «Музичне мистецтво» та «Мистецтво» в умовах НУШ;
- описати методичні підходи до вивчення постаті Тараса Шевченка в основній школі;
- проаналізувати поняття «музична Шевченкіана», розробити методичні рекомендації для інтеграції Шевченкіани в освітній мистецький процес;
- укласти тематичний каталог-дискографію зразків музичної Шевченкіани.

Об'єкт дослідження – процес формування національно-культурної ідентичності учнів у в умовах НУШ.

Предмет дослідження – використання музичної Шевченкіани як засобу виховання й навчання в освітньому процесі НУШ.

Методологічну базу формує поєднання загальнонаукових, мистецтвознавчих, педагогічних, міждисциплінарних та інноваційних підходів (НУШ).

Наукова новизна – обґрунтовано доцільність використання Шевченкіани як засобу формування мистецької та громадянської

компетентностей учнів, розкрито можливості використання музичної Шевченкіани на інтегрованих уроках мистецтва, пропонується впровадження у навчально-виховний процес закладів загальної середньої освіти аудіо- й відеоматеріали бандурного виконавства та укладання каталогу-дискографії музичної Шевченкіани.

Практичне значення – зібрані аудіо- й відеоматеріали Шевченкіани можна використовувати у навчально-виховному процесі загаломосвітніх навчальних закладів для поглиблення та розширення курсів вищої школи «Історія української музики», «Музичне краєзнавство», а також при підготовці навчально-методичних посібників, методичних порад до репертуарних збірників тощо.

Апробація результатів дослідження відбувалась у процесі проходження навчальної практики, під час обговорення на засіданнях кафедри музикознавства та методики музичного мистецтва Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Авторкою опубліковано статтю «Яків Степовий і шевченківські мотиви: культурно-освітній аспект у контексті Нової Української Школи».

Структура дослідження. Магістерська робота складається з вступу, двох розділів, шести параграфів, висновків, переліку використаних джерел – 60 позицій, додатків – 10 аркушів, повний обсяг роботи – 62 сторінки, з них основного тексту – 39.

РОЗДІЛ I

ОСНОВНІ НАПРЯМИ РЕАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПЦІЇ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

1.1. Зasadничі позиції Концепції «Нова українська школа»

Одним із найважливіших аспектів становлення національної свідомості підростаючого покоління є формування стійкого інтересу молоді до джерел національної культури. Велика роль у цьому процесі належить мистецькому вихованню школярів на культурних традиціях.

Багатоаспектність цієї проблеми передбачає широке коло пошукових інтересів, пов'язаних з педагогічною працею у сучасній школі. В умовах реалізації Концепції «Нова українська школа» (далі – НУШ) [44], актуалізується потреба в переосмисленні підходів до навчання і виховання підростаючого покоління.

Концепція «Нова українська школа» була затверджена розпорядженням Кабінету Міністрів України (від 14 грудня 2016 р. № 988-р) [52] і передбачає «докорінне реформування загальної середньої освіти в Україні, зміни, – перетворення української школи в дієвий соціальний інститут». Згідно з освітньою реформою, випускник НУШ – це «цілісна всебічно розвинена особистість», «патріот з активною позицією», «інноватор та громадянин, який здатний змінювати навколишній світ, навчатися впродовж життя» .

Концепція НУШ складається з 9 ключових компонентів: 1) новий зміст освіти, 2) умотивований учитель; 3) наскрізний процес виховання, який формує цінності, 4) децентралізація та ефективне управління, що дасть школі автономію; 5) педагогіка партнерстві (учень→учителем→батьками), 6) дитиноцентризм, 7) нова структура школи, 8) справедливий розподіл публічних коштів, 9) сучасне освітнє середовище. Запровадження Інформаційно-комунікаційних технологій (далі – ІКТ) означає: від одноразових проєктів до системного процесу.

Державним стандартом визначено ключові компетентності: спілкування державною і рідною (у разі відмінності) мовами; спілкування іноземними мовами; математична компетентність; основні компетентності у природничих науках і технологіях; інформаційно-цифрова компетентність; уміння вчитися впродовж життя; ініціативність і підприємливість; соціальна та громадянська компетентності; обізнаність та самовираження у сфері культури; екологічна грамотність і здорове життя.

Реформування змісту загальної середньої освіти передбачає розроблення принципово нових державних стандартів загальної середньої освіти, які повинні ґрунтуватися на компетентнісному, особистісно-орієнтованому та діяльнісному підходах до навчання [44].

За експертними оцінками, найбільш успішними на ринку праці в найближчій перспективі будуть фахівці, які вміють навчатися впродовж життя, критично мислити, ставити цілі та досягати їх, працювати в команді, спілкуватися в багатокультурному середовищі.

Спільними для всіх ключових компетентностей є читання з розумінням, уміння висловлювати власну думку усно і письмово, критичне та системне мислення, творчість, ініціативність, здатність логічно обґрунтовувати позицію, вміння конструктивно керувати емоціями, оцінювати ризики, приймати рішення, розв'язувати проблеми, співпрацювати з іншими особами.

Вимоги результатів навчання та компетентностей здобувачів освіти визначено за 9-ма освітніми галузями. Для кожної освітньої галузі визначено мету та загальні результати навчання здобувачів освіти в цілому. Культурна компетентність передбачає глибоке розуміння власної національної ідентичності, залучення до різних видів мистецької творчості (образотворче, музичне, хореографічне, театральне) шляхом розкриття і розвитку природних здібностей, творчого вираження особистості.

Мистецька освітня галузь формує мислення, що вирізняється гнучкістю, інноваційністю культурно свідомої особистості. Це простір

свободи, у навчанні виконує створює умови для вільного дослідження, інтуїтивного мислення, відчуття краси та емпатії.

Навчання мистецтва сприяє формуванню культурної ідентичності та відкритості до інших культур, навичок міжособистісного діалогу та співпраці, здатності мислити нестандартно, працювати з багатозначністю та символами, вміння розпізнавати власні емоції та емоції інших, вміння інтерпретувати мистецькі повідомлення й осмислювати культурні феномени, а також досвіду співтворення та колективної рефлексії.

Новій школі потрібен новий учитель – «компетентнісний, умотивований, кваліфікований», готовий до постійного самовдосконалення, який шукає нові підходи і технології для навчання і виховання молоді.

Освітня діяльність наставника ґрунтується на педагогіці партнерства. Найперше – це діалог – взаємодія – взаємоповага, принципи соціального партнерства, тобто рівність сторін, добровільність прийняття зобов'язань, обов'язковість виконання домовленостей [36].

За новими стандартами навчання має орієнтуватися на практичні вміння та навички, а не лише на теоретичні знання. До активних методів навчання відноситься робота в групах, рольові ігри, дискусії, інтерактивні технології, відмова від жорстких оцінок у початковій школі.

Акцент робиться на розвиток творчих здібностей і емоційної культури й використовуються інтегровані підходи (наприклад, музика+література+історія) та застосовуються практичні заняття з музичної творчості. Також підтримується використання сучасних технологій і мультимедіа.

Реформа середньої освіти спрямована на створення освітнього простору, у якому дитина є головним суб'єктом навчання, а школа – комфортним, сучасним і безпечним середовищем для розвитку.

Акцент на формування ключових життєвих компетентностей: критичне мислення, комунікація, творчість, уміння працювати в команді, інформаційна грамотність. Інтегроване навчання. Замість окремих предметів – міждисциплінарні курси, проєкти, дослідження.

Нова українська школа – для всіх дітей, незалежно від особливостей розвитку, соціального статусу чи місця проживання. Комфорт і безпека, фізичне, психологічне та емоційне здоров'я учнів мають бути на першому місці. Партнерство з батьками і громадою, співпраця між учнями, вчителями, батьками та місцевою спільнотою.

У Концепції НУШ вагомості набуває аспект педагогіки партнерства і співробітництва, головним завданням, якої є перехід на якісно новий рівень побудови взаємовідносин між учасниками освітнього процесу: навчання без примусу, самовизначення, висування значущих цілей, об'єднання кількох тем навчального матеріалу в окремі блоки, педагогіка конкретної дії та методика так званого «занурення», спільне планування індивідуального темпу навчання, самоаналіз у процесі індивідуального і колективного підведення результатів діяльності учнів[46].

Вчитель вільно оперує навчальним часом для кращого засвоєння учнями матеріалу, створюючи методику випереджувального диференційованого навчання, колективної творчо-виховної діяльності.

Як інструменти педагогіки партнерства – це використання цікавих і захоплюючих розповідей, відвертих бесід, справедливе та незалежне оцінювання, заохочення творчих успіхів, особистий приклад, зустрічі з цікавими людьми, благодійні акції тощо.

У Концепції НУШ окремо акцентовано увагу на упровадження особистісно-орієнтованої моделі освіти, заснованої на ідеології дитиноцентризму: відсутність адміністративного контролю, орієнтація на інтереси та досвід учнів, створення навчального середовища, яке б перетворило навчання на яскравий елемент життя дитини.

Пріоритетного значення в розбудові НУШ набуває формування в учнів загальнолюдських цінностей – морально-етичних (гідність, чесність, справедливість, турбота, повага до життя, повага до себе та інших людей) та соціально-політичних (свобода, демократія, культурне різноманіття, повага до рідної мови і культури, патріотизм, шанобливе ставлення до довкілля,

повага до закону, солідарність, відповідальність). У центрі освіти має перебувати виховання в учнів відповідальності за себе, за добробут нашої країни. До створення виховного середовища залучається весь колектив школи, а вчитель своїм прикладом надихає і зацікавлює дитину.

У плануванні діяльності створюються належні умови для їх реалізації, співробітництво з позашкільними закладами освіти, з психологами і соціальними педагогами, налагодження постійного діалогу з батьківською спільнотою.

Розділі 4 НУШ присвячений опису змін в організації сучасного освітнього середовища. Це пов'язано з тим, що в шкільному житті зростає частка групової ігрової, проектної і дослідницької діяльності [25, 26].

Отже, Концепція НУШ спрямована на те, щоб школа стала місцем, де кожна дитина відчуватиме себе успішною, важливою і здатною змінювати світ навколо себе. Розбудова НУШ – це довготермінова реформа, яка розпочинається вже сьогодні. Проведення докорінної реформи загальної середньої освіти сприятиме подоланню негативних тенденцій, забезпеченню соціальної рівності та згуртованості, економічного розвитку і конкурентоспроможності держави.

1.2. Сучасні вимоги до забезпечення курсів «Музичне мистецтво», «Мистецтво»

Теоретичною основою дослідження стали наукові праці з педагогіки мистецтва, музикознавства та шевченкознавства, у яких висвітлено проблеми музичної інтерпретації поетичної спадщини Тараса Шевченка; положення теорії та методики музичного навчання; концептуальні засади Нової української школи, зокрема ідеї компетентнісного, особистісно орієнтованого та інтегрованого навчання.

Проблеми музично-естетичного та національного виховання учнів, інтеграції мистецтв і використання культурної спадщини Тараса Шевченка в освітньому процесі висвітлено у працях Олександра Ростовського (теорія та

методика музичного навчання, інтеграція мистецтв у школі); Галини Падалки (музично-естетичне виховання, формування художньої культури особистості); Людмили Масол (концепція мистецької освіти, інтегрований курс «Мистецтво»); Оксани Рудницької (філософія мистецької освіти, художньо-естетичний розвиток учнів); Миколи Жулинського (культурологічне осмислення спадщини Т. Шевченка), а також у педагогічних ідеях Івана Беха (особистісно орієнтований і ціннісний підходи у вихованні).

Освітні програми для закладів загальної середньої освіти мають відповідати затвердженім типовим (або державним) стандартам загальної середньої освіти. Для початкової та базової середньої освіти – зміст, результати навчання, компетентності визначені стандартами [45].

Для курсів мистецької освітньої галузі заклад може обирати: окремо «Музичне мистецтво» та «Образотворче мистецтво» або інтегрований курс «Мистецтво». У випадку інтегрованого курсу «Мистецтво», наприклад, для 5-7 класів курс має бути збалансованим і поєднувати різні види мистецтва з домінуванням музичного та образотворчого.

Навчальні програми мають бути розроблені на основі модельних навчальних програм і рекомендованих МОН. На їх основі педагогічна рада школи чи ліцею затверджує власну «робочу програму», де визначено розподіл тем, форми роботи, репертуар, контроль та оцінювання [46].

Щоб курс був ефективним і відповідав сучасним стандартам, повинні враховуватись такі методичні підходи: музичне мистецтво має інтегрувати не лише практичні навички (спів, гру на інструменті, слухання), а й музично-теоретичні знання – сольфеджіо, теорію музики, історію музики, формування музичної культури, з урахуванням національних традицій та світових тенденцій.

Зміст розроблених курсів має враховувати «художньо-педагогічний матеріал», культурний контекст (регіональні, національні традиції), щоб мистецтво не було абстрактним, чужим, а було близьким до учнів.

Форми організації навчання повинні бути гнучкими: окремі заняття, індивідуальні, групові, репетиції тощо, залежно від предмета та потреб. Для інтегрованих курсів – логічна послідовність тем за роками, охоплення основних категорій мистецтва: види, жанри, стилі тощо.

Якщо школа або ліцей обирає спеціалізований підхід (наприклад, музичний ліцей), то крім загальноосвітньої компоненти, мусить мати спеціалізований музичний компонент відповідно до профільних стандартів.

У межах спеціалізованого компонента передбачено чітке нормативне навантаження – з рекомендаціями щодо мінімальної рекомендованої кількості годин на сольфеджіо, теорію, українську (світову) музику тощо.

Якщо курс «Мистецтво» розділяють між двома педагогами (наприклад, один викладає музичну складову, інший – образотворчу), в класному журналі має бути чітке розділення: «Мистецтво: музичне мистецтво» / «Мистецтво: образотворче мистецтво».

Освітні заклади мають право адаптувати модельні навчальні програми під свої специфіку з урахуванням контексту, фінансування, контингенту учнів, але при цьому вони зобов'язані забезпечити досягнення результатів, передбачених державними чи типовими стандартами. Загальноосвітня компонента й спеціалізоване мистецьке навантаження має бути збалансованим.

Кожен курс має базуватися на Державному стандарті освіти (початкова, базова або профільна школа); модельній навчальній програмі, затвердженій МОН або ІМЗО; робочій навчальній програмі, ухваленій педрадою закладу; типовому навчальному плані (розподіл годин); освітній програмі закладу освіти. Це гарантує, що курс відповідає вимогам держави та забезпечує потрібні результати навчання.

До викладання допускаються тільки педагоги, які мають відповідну педагогічну або фахову освіту, володіють компетентностями НУШ, постійно проходять підвищення кваліфікації, уміють працювати з модельними програмами та оцінюванням НУШ (формувальне, компетентнісне) [4].

Для музичного мистецтва, музикантів, які володіють як практичними інструментальними (вокальними) навичками, так і теоретичними знаннями.

Залежно від курсу, заклад повинен мати базове (для всіх курсів) безпечне та сучасне освітнє середовище, меблі, що легко трансформуються для групової/проектної роботи, мультимедійні пристрої (проектор/панель, ноутбук, інтернет), дидактичні матеріали, наочність, робочі зошити (за потреби). Музичне мистецтво має забезпечити інструментами, аудіотехнікою, записами, ритмічними інструментами.

У Новій українській школі заклад загальної середньої освіти самостійно обирає, якими підручниками та навчально-методичними матеріалами користуватись. Рішення ухвалює колектив педагогічних працівників, а не адміністрація одноосібно. Це повинні бути підручники, що мають гриф «Рекомендовано МОН» або внесені до переліку, затвердженого МОН, а саме: навчальні посібники, зошити, хрестоматії, методичні комплекти, електронні підручники та мультимедійні ресурси, авторські або адаптовані матеріали (за рішенням педради). Вчителі ознайомлюються з доступними підручниками.

Для кожного курсу НУШ повинно бути забезпечення підручниками та навчальними посібниками (за умови вибрані колективом), дидактичні матеріали (картки, презентації, вправи), календарно-тематичне планування відбувається на основі модельної програми, опис форм оцінювання, інструменти зворотного зв'язку, набір методів, інтеграція, проектна діяльність, дослідження, робота в парах і групах.

У НУШ обов'язкове застосування компетентнісного підходу, діяльнісного навчання, міжпредметної інтеграції, формувального оцінювання. Забезпечення курсів НУШ – це повний комплекс: нормативна база+вчитель+матеріальна, база+методичні ресурси, які гарантують досягнення очікуваних результатів навчання відповідно до стандартів НУШ.

МОН щороку публікує перелік підручників, що друкуються за державний кошт. Вчитель або предметна/циклові комісії пропонують

варіанти. Педагогічна рада ухвалює колективне рішення, якими матеріалами користуватиметься школа. Адміністрація подає вибір у відповідну інформаційну систему МОН (для замовлення друку або підтвердження використання електронних версій).

Все це прописують у вимогах, тому що у НУШ немає «одного обов'язкового підручника». Школа має право користуватися різними авторськими доробками. Вчитель може добирати матеріали відповідно до модельної програми та потреб класу. Це забезпечує академічну свободу педагогів і варіативність освітнього процесу. До переліку потрапляють лише ті підручники / посібники, які мають гриф «Рекомендовано / Схвалено МОН (або відповідне міністерство)» для використання у НУШ / ЗЗСО.

Нова українська школа | Веб-ресурс НУШ Міністерство освіти і науки України відповідають модельним навчальним програмам для відповідного курсу або класу, підходять за віком / класом (початкова – 1-4, середня – 5-9, залежно від підручника)

Якщо педагогічний колектив школи обирає підручники самостійно, рекомендуємо такий алгоритм: знайти офіційний перелік підручників, рекомендованих / схвалених МОН для відповідного класу – для музичного, образотворчого, інтегрованого курсу. Перевірити, чи підручник відповідає обраній програмі (інтегрований «Мистецтво» чи окремі «Музичне мистецтво» / «Образотворче мистецтво»).

Обговорити з педагогами чи підручник підходить за змістом та методикою, чи відповідає навчальним потребам школи. Ухвалити рішення колективом, задокументувати у протоколі педради.

Отже, забезпечення курсів «Музичне мистецтво», «Мистецтво» для 5-6 та 7-9 класів ув умовах Нової української школи – це повний комплекс: нормативна база+вчитель+матеріальна, база+методичні ресурси, які гарантують досягнення очікуваних результатів навчання відповідно до стандартів НУШ [27].

1.3. Методичні підходи до вивчення постаті Т. Шевченка в основній школі

У Державному стандарті базової середньої освіти (2011) визначено особистісно-зорієнтований, компетентнісний та діяльнісний підходи. Одним із ключових принципів НУШ, який передбачає формування в учнів не просто знань, а умінь застосовувати їх у життєвих ситуаціях є компетентнісний.

До прикладу, учень не лише читає поезію Тараса Шевченка, а й розуміє її крізь призму сучасності. Він аналізує музикування, інтерпретує поетичний зміст через музику, створюючи настрій пісні. Музичні твори на слова поета (народні пісні, романси, хорові твори) використовуються для формування емоційного інтелекту, естетичного смаку, критичного мислення. Для аналізу рекомендуємо виконання пісні «Заповіт» у рок-стилі або у хоровій обробці та порівняння його з історичними записами (М. Лисенка).

Творчість Кобзаря розглядається в поєднанні з іншими видами мистецтва – музикою, живописом, театром, історією. Інтеграція літератури та музичного мистецтва. Проаналізувати вірш «Думи мої, думи» і музичний твір на його основі й поєднати з образотворчим мистецтвом (наприклад, вивчення автопортретів Шевченка та обговорення його **художньої спадщини** (на фоні звучання творів у запису чи живому виконанні)).

Метою інтегрованих уроків або мистецьких (міжпредметних) проєктів є поєднання різних видів мистецтва та навчальних предметів у єдиний контекст вивчення Шевченка як поета, художника, музичного феномена. До прикладу, «Шевченко в музиці і фарбах».

Через проведення інтегрованих уроків музика+література+історія+образотворче мистецтво, створити інтерактивні карти («поезія+музика+ілюстрація»), тематичних тижнів Шевченка, спільного проєкту, учні активно взаємодіють із матеріалом.

Активна участь у створенні власних творчих чи дослідницьких продуктів Шевченка, різних презентацій Шевч/енкіани, пошук та аналіз сучасних виконавців і композиторів, які звертаються до поезії Шевченка

сприяє розвитку творчого мислення, співпереживання і комунікативних навичок. Сьогодні, актуальною для середньої школи є створення власних пісень або реп-композицій на вірші Шевченка.

Важливим є емоційно-ціннісний підхід, який передбачає формування особистісного ставлення до творчості Шевченка через емоційне переживання творів. Метою роботи є надання учням можливості самовираження, розвитку творчих здібностей, критичного мислення, емоційної свідомості. Прослуховування вокальних чи хорових творів – як засіб глибшого розуміння сенсів його поезії, а виконання творів учнями – як форма «проживання» текстів Шевченка. Вчитель може самостійно підбирати музичний ілюстративний матеріал, а може використовувати авторські розробки.

Пропонуються індивідуальні проекти на тему: «Мій улюблений вірш Шевченка в музиці». Робота відбувається із емоційною палітрою музичних творів, тобто, які емоції викликає прослуханий музичний твір (пісня). Учні записують враження від прослуханих пісень у щоденнику. Іншим варіантом може бути створення учнями коротких відеороликів або презентацій з виконанням шевченківських творів у власному стилі. Актуальними є дискусії у форматі «Чому Шевченко сьогодні звучить по-новому?», а також обговорення того, що відчував поет – і що відчуває слухач під час звучання музичних творів на слова Шевченка чи пісень про Кобзаря.

У межах НУШ застосовується діяльнісний підхід, коли учні активно беруть участь у творчому процесі – співають, інтерпретують, створюють мультимедійні продукти. Викладання музичної шевченкіани в НУШ не обмежується пасивним слуханням, а передбачає емоційне переживання та осмислення художнього змісту. Пісні на слова Шевченка можуть звучати як сольо, так і в вокально-хоровому виконанні.

Цікавою формою є театралізовані міні-постановки: інсценізація поезій у супроводі інструментальної музики (наприклад, фонове звучання фортепіанної композиції «Прелюд пам'яті Тараса Шевченка Я. Степового).

Можлива організація і створення «живих картин» (вірш супроводжується музикою). Чи не найпоширенішою формою є участь у конкурсах та фестивалях («Кобзар у піснях кобзарів») та проведення музично-літературних вікторин, інтерактивних ігор.

Сучасна школа активно залучає мультимедійні засоби, що дозволяє зробити творчість Шевченка ближчою до учня. Інтерактивні уроки з відео, QR-кодами, Google-форми для опитувань, онлайн-платформи: YouTube, Spotify, Sound Cloud – для демонстрації виконання творів. Також можна здійснити віртуальні екскурсії (Канів, Національний музей Тараса Шевченка).

Підбираємо твори на слова Шевченка, щоб різнилися за стилем – від класичних романтичних романсів і хорів (Лисенка, Степового, Стеценка, Кошиця) до сучасних обробок у стилі джаз, рок, хіп-хоп виконуваних різними музикантами, гуртами («Kozak System», «Тінь Сонця», «Гайдамаки»). Це свідчить про багатогранність і живучість поетичного спадку Кобзаря, який надихав і надихає музикантів усіх поколінь.

Вагомий внесок у хорову Шевченкіану зробили М. Лисенко (здійснив понад 90 вокально-хорових композицій: «Музика до «Кобзаря» Т. Г. Шевченка»), Я. Степовий («Три шляхи», «Ой стрічечка до стрічечки», «Зацвіла в долині», «Заповіт», мелодія Г. Гладкого), К. Стеценко (кантата «Шевченкові», поема «Рано-вранці новобранці», «Ой у полі могила»), Л. Ревуцького (здійснив аранжування улюблених пісень Т. Шевченка «У неділю уночі», «Що в Києві на риночку», «Ой зійди, зійди ти зіронько та вечірняя» сучасних композиторів).

Серед сучасних композиторів, які долучилися до «озвучення» Кобзаря виокремлюємо творчість композиторів, філософська музика яких, апелює до глибини текстів Кобзаря. Це – Євген Станкович (Симфонія-диптих на вірші Т. Г. Шевченка: «Битва на річці Калка» та «Плач Ярославни», 2 фольк-опери «Купало», «Коли цвіте папороть», «Страсті за Тарасом», «Садок

вишневий...») та Валентин Сильвестров (кантата в 3-х ч.: «Думи мої...», 1 ч.; «Кавказ», 2-3 ч., «Рече та стогне Дніпр широкий», «По діброві вітер виє»).

Відомі українські рок-гурти і автори пісень часто звертаються до творів Шевченка. Рекомендуємо музикування гурту «Тінь сонця», версію пісні «Вітер з гаєм розмовляє» у жанрі козацького року, а в українському репі – пісню «І мертвим, і живим...» в інтерпретації гурту «Танок на Майдані Конго» (ТНМК).

Вивчаючи творчість Шевченка (наприклад, у 9-10 класах) доречним було б прослуховування сучасних реп-адаптацій Шевченка – версії пісні «Мені однаково» на слова однойменного вірша Шевченка в інтерпретації сестер Тельнюк (гурт «Веремія»), Кузьми Скрябіна (електронний рок) чи репера «BRAT». Це поєднує сучасну музику з класичною поезією, роблячи Шевченка близьким новим поколінням. Це відкриває можливість сучасної інтерпретації класики – не як чогось «штучного», а як живого, емоційного та актуального мистецтва.

Основою НУШ є інклюзивність і дитиноцентризм. Мета цього підходу – залучити до творчості всіх учнів, з урахуванням їхніх індивідуальних особливостей. Уроки з творчістю Шевченка проводяться з урахуванням потреб усіх учнів, включно з дітьми з ООП. Завдання адаптуються. До прикладу, для дітей з труднощами в навчанні можна використовувати малюнки за творами, слухання музики замість читання великих текстів. Адаптуємо пісні (спрощуємо партитури, руханки під музику). участь у творчих проєктах відповідно до інтересів та здібностей (ілюстратор, диктор, відео монтажер, музикант).

Аналіз змін у рівні зацікавленості учнів темою після впровадження розроблених методик. Спостереження щодо впливу музики на засвоєння шевченківських тем.

Отже, Інтегроване вивчення музичних творів на слова Тараса Шевченка в умовах Нової української школи забезпечує єдність знань, емоційного досвіду й творчої діяльності учнів. Музична шевченкіана є

потужним засобом національного виховання, духовного розвитку й культурної самоідентифікації молодого покоління. Це не просто пісні на слова поета, а платформа для розвитку естетичного смаку школярів, засіб формування громадянської свідомості, поле для самовираження й творчого пошуку.

Отже, сучасне вивчення творчості Тараса Шевченка та композиторів, які створили музичні інтерпретації його поезій, має бути багатовимірним, інтегрованим, емоційно насиченим і технологічно підтриманим. Такий підхід відповідає вимогам НУШ і дозволяє сформувати у школярів не лише знання, а й глибоке національне самовідчуття, любов до української культури та мистецтва. Шевченкіана в практиці НУШ – важлива складова української культури та мистецької освіти. Сучасне музикування надає їй нове звучання. Поезія Кобзаря є важливим барометром у музично-культурному просторі.

РОЗДІЛ II

ВПРОВАДЖЕННЯ МУЗИЧНОЇ ШЕВЧЕНКІАНИ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ НУШ

2.1. Поняття та зміст музичної Шевченкіани: жанрово-стильове розмаїття

Музична шевченкіана є однією з найяскравіших сторінок української культури, у якій поєднано поетичне слово та музичне мистецтво. Вона виконує важливу виховну, світоглядну та освітню функції.

Поняття «музична шевченкіана» охоплює всі музичні твори, створені на тексти або за мотивами поезій Тараса Шевченка. Це – своєрідний культурний феномен, який відображає багатогранність поетичного слова та його вплив на національну композиторську школу.

Шевченкіана в музиці допомагає формувати цілісну, емоційно забарвлену національну свідомість, підвищує мотивацію до навчання через творчість і практичне залучення учнів, сприяє розвитку ключових компетентностей (комунікації, творчості, соціальної відповідальності).

У контексті Нової української школи (далі – НУШ) вивчення музичної спадщини на слова Тараса Шевченка набуває нового значення: через інтеграцію мистецтв, застосування сучасних методів навчання та цифрових технологій відбувається формування гармонійно розвиненої, духовно багатой особистості.

Музична Шевченкіана в мистецькій освіті – це не просто репертуар – це потужний інструмент патріотичного, ціннісного, морального, естетичного, емоційного та творчого розвитку учнів. Її виховний потенціал полягає в тому, що через музику діти відчують глибину української культури, усвідомлюють свою національну ідентичність, вчаться співпереживати та мислити, розвивають творчість і смак, формують людяність, стійкість, духовність [48].

Поезія Шевченка завжди приваблювала композиторів глибиною змісту, музикальністю слова та яскравими образами, які легко втілюються в інтонаційно-мелодичній формі.

Твори на слова Шевченка різняться за стилем – від класичних романтичних романсів і хорів до фольклорних пісень і сучасних рок-версій.

Жанрове розмаїття музичної шевченкіани охоплює вокальні мініатюри, хори, кантати, опери, симфонічні поеми, романси, пісні. Серед стильових напрямів – романтизм, неофольклоризм, модернізм, неокласицизм, постмодерн.

Музична Шевченкіана – це сукупність вокальних, хорових, симфонічних, камерних, естрадних та інших творів, написаних на слова Тараса Шевченка або присвячених його постаті. Вона є невід’ємною частиною української музичної культури та має надзвичайно високий виховний, культуротворчий і ціннісний ресурс для навчання мистецтва в умовах НУШ.

Одним із найвідоміших творів, неодноразово покладений на музику багатьма композиторами є «Заповіт», найпопулярніша музична версія Миколи Лисенка (мелодія М. Гладкого). Також існують сучасні обробки, наприклад, від гурту Kozak System, що поєднують класичні традиції з роковим звучанням.

«Реве та стогне Дніпр широкий» - музичне втілення поеми, створене М. Лисенком. Цей твір відображає патріотичний дух твору і боротьбу українського народу за волю.

«Думи мої, думи мої...», романс на слова Шевченка, який виконується часто як сольний вокальний твір з фортепіанним супроводом. обробки як класичних композиторів, так і сучасних виконавців.

«Садок вишневий коло хати», романтична пісня на слова Шевченка, яку композитори також часто адаптують у фольклорному стилі, вона широко популярна у виконанні вокальних ансамблів і хору. Оригінальним є музичне прочитання творів Галини та Лесі Тельнюк, зокрема «Реве та стогне Дніпр

широкий» (муз. Д. Крижанівського), романтична балада на вірші Т. Шевченка «Прийшла»

Обробки кобзарських пісень на слова Т. Шевченка, які виконують кобзарі, сучасні бандуристи, зокрема такі як «Тече вода з-під явора», «Зоре моя вечірняя», які поєднують поезію і народну музику.

Сучасні музичні проєкти: відомі українські рок-гурти і автори пісень часто звертаються до творів Шевченка, наприклад, «Мені однаково» у виконанні ТНМК, «Думи мої...» Артема Пивоварова. Це поєднує сучасну музику з класичною поезією, роблячи Шевченка близьким новим поколінням.

Українські рок-гурти: «Кому Вниз»: «Суботів» та «Ой чого ти почорніло» стали справжніми гімнами патріотизму. Другий міні альбом, що складається з чотирьох пісень та речитативного постскрипту на вірші поета: «Зоре моя вечірняя», «З Хустини» та «З Холодного Яру», змінюється акустичним наспівом «У Казематі», «За байраком байрак» і завершується апокаліптичною декламацією «Осія. Глава XIV».

Гурт «Тінь Сонця» альбом — «Буремний край» (десять треків), зокрема нову версію пісні «Вітер з гаєм розмовляє», в основу якої ліг вірш Шевченка.

Гурт ТНМК (Танок на Майдані Конго) випустив пісню «І мертвим, і живим...», яка поєднує оригінальний текст Шевченка з сучасним аранжуванням (хіп-хоп, рок і етнічні мотиви).

Серед бандуристів солісти, ансамблі («Шпилясті кобзарі» під орудою Ярослава Джуся). «Заповіт», «Ой одна я, одна», «Туман, туман долиною» звучать у виконанні хорових колективів.

Музична Шевченкіана охоплює всі музичні твори, створені на тексти або за мотивами поезій Тараса Шевченка – це своєрідний культурний феномен, який відображає багатогранність поетичного слова та його вплив на національну композиторську школу.

Символіку передають не тільки слова, а раз на 100 років народжуються генії, які стають людьми-символами. Для українського народу такою

постаттю є Тарас Шевченко. Твори на слова Шевченка різняться за стилем — від класичних романтичних романсів і хорів до фольклорних пісень і сучасних рок-версій. Це свідчить про багатогранність і живучість поетичного спадку Кобзаря, який надихає музикантів усіх поколінь.

«З поміж безлічі книг, з якими має справу історія світової літератури, поодинокі виділяються ті, що ввібрали в себе науку віків і мають для народу, значення заповітне. До таких належить «Кобзар», книга, яку народ український поставив на першому місці серед успадкованих з минулого національних духовних скарбів» [12] .

Т. Шевченко був представником романтизму як літературного напрямку, що полягає у запереченні реалізму, захопленні фольклором. Як зазначає Олександр Козаренко, «Якщо європейські поети-романтики прийшли до фольклоризму немов «із-зовні», опановуючи народно-поетичну мову як іноземну, то Шевченко вийшов «зі середини» фольклорної стихії; перейнявши з молоком матері народний світогляд, він приніс в літературу небувалий до нього спосіб естетичного переживання дійсності, оригінальний і цілісний у всіх своїх проявах» [27, с. 60].

Однією із провідних тем періоду романтизму була історична. Т. Шевченко формує своє індивідуальне, оригінальне розуміння історичного, так звану естетичну категорію, творчий метод відображення народу «... Це не просто реконструкція минулого для тих, що з ним не обізнані, а переповідання глибокої «сакральної» правди тим, що вже мають її в своєму серці, щоб не можна було її забути» [20, с. 63].

Одними з перших музичних інтерпретаторів поезії Кобзаря були його сучасники – етнограф Микола Маркевич, фольклорист Олександр Рубець. Серед творчого доробку українських композиторів другої половини XIX ст. чільне місце посідають «Вечорниці» до драми «Назар Стодоля» Петра Ніщинського; хори «Садок вишневий» Анатолія Вахнянина, «Огні горять», «Думи мої», «Минають дні», «Гомоніла Україна», «Три шляхи» Сидора Воробкевича, «Заповіт» Михайла Вербицького, «Перебендя», «Ой три шляхи

широкій» Генріха Топольницького; музика до поеми «Гамалія» Віктора Матюка; опера «Катерина» Миколи Аркаса. Солоспіви на слова Т. Шевченка створили Петро Сокальський, Владислав Заремба, Анатоль Вахнянин, Денис Січинський, Остап Нижанківський, Ярослав Ярославенко та ін.

Наймасштабнішим виразником слова Шевченка в музиці став Микола Лисенко. Його «Музика до «Кобзаря» Т. Шевченка» містить близько 90 творів різних жанрів: солоспіви, ансамблі, кантати, поеми. Серед монументальних полотен – кантати «Б'ють пороги», «На вічну пам'ять Котляревському». «Радуйся, ниво непоплита» та хорова поема «Іван Гус». Два твори, присвячені пам'яті Шевченка – «Траурний марш» на слова Лесі Українки та кантата-поема «До 50-ї річниці смерті Т. Шевченка» на слова Володимира Самійленка.

Яків Степовий написав шість солоспівів на вірші з «Кобзаря»: романси «Із-за гаю сонце сходить», «За думою дума», «Три шляхи», «утоптала стежечку», «Ой стрічечка до стрічечки», Прелюд «Пам'яті Тараса Шевченка» для фортепіано [5, с.90].

Ряд творів для хорового співу на слова Шевченка створив Кирило Стеценко: музику до «Гайдамаків», кантату «Шевченкові», кантату «У неділеньку святую» та хорова поема «Рано-вранці новобранці». Левко Ревуцький написав кантату-поему «Хустина», «Ой чого ти почорніло» хори «Тече вода в синє море», «За байраком байрак», «Із-за гаю сонце сходить» Бориса Лятошинського.

У ХХ ст. осмислення поезії Шевченка композиторами відбувалася в кількох напрямках. У першу чергу, шляхом розширення образно-тематичної сфери поезії Кобзаря – від лірично-романтичної, соціально-побутової до історико-героїчної, філософської. Крім того, заглиблення в поетичний світ Шевченка вимагало від композиторів глибокого переосмислення багатьох засобів музичної виразності, пошуків нових форм і жанрів.

Були створені не лише традиційні для Шевченкіани музичні жанри кантати, солоспіву, хорових п'єс, але й розгорнуті музично-театральні та

симфонічні полотна. Серед композиторів вирізнялася творчість Юлія Мейтуса, Миколи Вериківського, Костянтина Данькевича, Віталія Кирейка, Євгена Станковича, Лесі Дичко, Жанни Колодуб, Володимира Зубицького та ін.

Сьогодні поезія Шевченка охоплена майже всіма музичними жанрами: пісні та романси, хорові мініатюри та розгорнуті полотна. Монументальні кантати, інструментальні п'єси, симфонічні поеми, опери, балети, ораторії. Це відкриває можливість сучасної інтерпретації класики – не як чогось «штучного», а як живого, емоційного та актуального мистецтва.

Сучасні дослідники налічують більше двох тисяч композицій на тексти Т. Шевченка. Часто один вірш отримує декілька музичних інтерпретацій. До прикладу, «Заповіт», один із найвідоміших творів, неодноразово покладений на музику багатьма композиторами (Г. Гордій, М. Лисенко, М. Вербицький, К. Стеценко, Л. Ревуцький, Б. Лятошинський, Гнат Хоткевич).

Серед великих форм музичної спадщини на тексти Т. Шевченка пропонуються на слухання балет «Лілея» і симфонічна поема «Тарас Шевченко», солоспіви «Чого мені тяжко», «Ой чого ж ти почорніло, зеленє поле» Костянтина Данькевича; опера на сюжет Шевченка «Катерина» Миколи Аркаса; музика до драми Т. Шевченка «Назар Стодоля» Петра Ніщинського; музика до фільму «Тарас Шевченко» Бориса Лятошинського.

Символічними є пейзажні деталі, а саме ревучий Дніпро, широкий степ, широкополі лани, бо вони – свідки «козацької слави». Бути похованим «на могилі» – означає найти останній притулок на козацькому кургані й розділили долю оборонців рідного краю. Тому початок поезії свідчить про невіддільність постаті поета від України» [56, с. 189].

У наступних рядках поет переймається майбутньою долею свого народу. Він мріє, щоб усі кати України були знищені: «Як понесе з України у синєє море кров ворожу...». Коли це відбудеться, його народ стане вільним і щасливим, тоді автор полине з вдячністю «до самого Бога» молитися Йому.

У рядках: «Вставайте, кайдани порвіте / І вражою злою кров'ю / Волю окропіте» поет-трибун закликає народ шляхом збройної боротьби повалити тиранів-царів, панів-кріпосників. «Порвати кайдани (символ соціального й національного гніту) можна тільки шляхом боротьби. Поет Кобзар безсумнівно вірить в те, що народ збудує нове суспільство – велику сім'ю, вольну, нову.

Глибоким змістом та досконалістю форми відзначаються твори на тексти Шевченка, написані наприкінці XIX ст., – кантата-симфонія «Кавказ», кантата «Заповіт» та хори Станіслава Людкевича.

Поема Т. Шевченка «Кавказ» - це геніальна політична сатира. У творі поет викриває загарбницьку політику російського самодержавства, реакційну роль церкви та прогнилу дворянську мораль. У мові дуже багато сатиричних метафорів та символів. Війну, яку розпочав російський царат на Кавказі, поет описує такими словами: «Лягло костями людей муштрованих чимало. А сльоз, а крові? Напоїть / Всіх імператорів би стало / З дітьми і внуками втопить / В сльозах удов їх».

Волелюбні горці уособлюються з образом-символом Прометей, якого неможливо знищити. «Прометей – символічний образ гірських народів, яких мучить самодержавство. Це символ народної волі, що не вмирає <...>. Образ орла – символ російського самодержавства, що веде загарбницьку війну. Проте даремні намагання хижого птаха побороти силу волі й прагнення до життя [44, с.174].

Слова поета «Борітеся – поборете!» спрямовані до всіх народів, які виборюють незалежність, право вільно розвиватися, говорити рідною мовою. Вислів «Од молдованина до фіна / На всіх язиках все мовчить, / Бо благоденствує!» символізує загарбницьку політику царату на землях поневолених народів. Війна на Кавказі зображена як царське полювання, яке породжує море крові «Огненне море!». Сам цар і його прислужники уособлюються в образах хортів, гончих і псарів.

Головна частина поеми «Кавказ» – це монолог російського колонізатора. Він брехливо запевняє черкеса, горця, що ніхто в нього не відбере чурек (хліб), саклю (хату), хоча обмовився, що він хотів би кинути горцеві його ж хліб «як тій собаці». Колонізатор вихваляє свою культуру, християнські чесноти, а насправді демонструє власне варварство. Народ Росії поділений на два антагоністичні класи: один – у золоті, а інший голий, у злиднях – «од глибокої тюрми та до високого престола – усі ми в золоті і голі». Закінчується поема «Кавказ». Реквієм загиблому другові Якову де Бальменту, який загинув на Кавказі.

Т. Шевченко наголошує: «Не за Україну, / А за її ката довелось пролить кров добру, не горну. Довелось запить / З московської чаші московську отруту!». Цими словами поет стверджує, що його доброго, незабутнього, єдиного друга вбили не горці, а московські кати. Закінчується поема «Кавказ» Реквієм загиблому другові Якову де Бальменту, який загинув на Кавказі.

Особливим видом фольклору українців є пісні літературного походження – твори, що були написані конкретними авторами і які виконуються поряд із народними. До фольклору вони увійшли завдяки усному поширенню серед людей.

Одним із таких творів є пісня «Рече та стогне Дніпр широкий...» на слова Тараса Шевченка, яка є відомою не лише в Україні, а й за її межами. Текстом для пісні стали дванадцять рядків із балади великого Кобзаря «Причинна». Музику, що згодом стала народною, написав педагог і композитор Данило Крижанівський. Перед слухачами постає «музичний пейзаж» розбурханого Дніпра, який уособлює могутні сили народу — волелюбного, нескореного, героїчного, як сам Кобзар. Можливо тому цю пісню вважають гімном творчості видатного українського поета.

Слова поета «Борітеся – поборете!» спрямовані до всіх народів, які виборюють незалежність, право вільно розвиватися, говорити рідною мовою. Вислів «Од молдованина до фіна / На всіх языках все мовчить, / Бо

благоденствує!» символізує загарбницьку політику царату на землях поневолених народів.

Багато віршів Шевченка ще за його життя стали популярними, вважалися народними піснями. А з часу звернення професійних композиторів до поезії Кобзаря в українській музиці виникає окремий пласт – музична Шевченкіана, яка вражає різнобарвністю жанрів та невичерпністю образів.

2.2. Виховний потенціал музичної Шевченкіани в практиці сучасної мистецької освіти

Музика на слова Тараса Шевченка має великий виховний потенціал. Вона сприяє формуванню національної свідомості та патріотизму, виховує естетичний смак і любов до української культури, допомагає розвивати емоційну чутливість, моральність, духовність.

Музична шевченкіана є ідеальним матеріалом для інтегрованого навчання, що поєднує музику, літературу, історію, театр, живопис. У межах курсу «Мистецтво» вона може виступати тематичним осередком, навколо якого вибудовується міжпредметна взаємодія: музика + література = інтерпретація поетичного тексту у вокальних творах; музика + історія=відображення історичних подій та ідей визвольної боротьби; музика + образотворче мистецтво = створення візуальних образів до шевченківських пісень.

На уроках «Музичне мистецтва» чи інтегрованого курсу «Мистецтво» такі твори можна використовувати для аналізу, слухання, виконання, творчих проєктів. Музичні твори на слова Шевченка відкривають учням глибину української історії, культури, фольклорних і духовних традицій. Усвідомлення цінностей свободи, гідності, правди, шевченкові тексти покладені на музику, акцентують свободу як найвищу людську цінність, повагу до людської гідності.

Твори на основі поезій Шевченка мають потужну емоційну гаму – від ліричності («Садок вишневий...») до трагічності («Думи мої...»), що допомагає дітям навчитися відчувати та розуміти складні емоції інших.

У музичній Шевченкіані порушуються теми добра і зла, праведності, любові до матері, до рідної землі, співчуття до слабких. Це створює підґрунтя для морального виховання через мистецтво. Більшість музичних творів на слова Шевченка тісно пов'язані з фольклорними інтонаціями: ладовістю, ритмікою, образністю. Це розвиває естетичний смак та відчуття стилю.

Шевченкіана у творчості українських композиторів залишається актуальною у сьогоденні. Вивчення образів Шевченка дозволяє не лише зберігати та популяризувати культурну спадщину Кобзаря, а й формувати національно-патріотичну свідомість молодого покоління, любов до рідної землі та розуміння української ідентичності.

Т. Шевченко був не лише поетом, а й художником. Нам відомі його живописні пейзажі, колоритні сцени з народного життя, тонкі й виразні портрети. Одне з найкращих живописних полотен художника – це Автопортрети – репродукція. Учні повинні знати, які малюнки і картини Т. Шевченка їм відомі. Тому, розглянувши репродукції («Катерина», «Сліпий»), учні визначають власні риси характеру, почуття.

Музична Шевченкіана ідеально підходить для міжпредметної інтеграції: музика + образотворче мистецтво + література + історія. Музична Шевченкіана дає якісний вокальний і хоровий репертуар – доступний для різних вікових груп. Учні вчаться відчувати стиль, працювати з текстом, інтонацією, фразуванням, що є основою музичної інтерпретації. Музична Шевченкіана чудово відповідає ключовим принципам НУШ.

Інтеграція Шевченкіана поєднується з літературним читанням, історією, образотворчим мистецтвом, медіа грамотністю.

В умовах війни музична Шевченкіана виконує також функцію зміцнення внутрішньої опори дитини, зв'язку з національною культурою, відчуття тяглості традицій. Виконання музичних творів на слова Шевченка

сприяє формуванню національної ідентичності, почуття гідності та любові до України. Через музику діти відчують емоції, закладені в поезії, що допомагає краще зрозуміти історичний контекст і духовний світ поета.

Учні беруть участь у музичних і театралізованих проєктах, присвячених Шевченку: постановках, конкурсах, фестивалях. Наприклад, створення музичних композицій, колективне виконання пісень, презентації творчості Кобзаря з музичним супроводом. Через рольові ігри, драматизації віршів і музичних творів Шевченка діти активно взаємодіють із матеріалом. Це сприяє розвитку творчого мислення, співпереживання і комунікативних навичок.

Уроки супроводжують мультимедійні презентації, відео- й аудіозаписи музичних творів на слова Шевченка. Це робить навчання більш цікавим і доступним для сучасних дітей.

Музична шевченкіана адаптується для дітей з різними потребами, залучаючи їх до спільної творчості (наприклад, прості пісні, інструментальна музика, рухи під музику).

Шевченкіана в музиці допомагає формувати цілісну, емоційно забарвлену національну свідомість, підвищує мотивацію до навчання через творчість і практичне залучення учнів, сприяє розвитку ключових компетентностей: комунікації, творчості, соціальної відповідальності. Використання ІКТ (мультимедійні презентації, відео, музичні кліпи) формує емоційно-ціннісне ставлення до Кобзаря.

2.2.1 Розробка та впровадження інтегрованих уроків

Опрацювавши навчальні програми з «Мистецтва» та «Мистецтва», ми зауважили, що пісня «Заповіт» вивчається у 8 класі, у II семестрі (14 урок), тема «Творчість М. Лисенка як відображення життя народу»; у 5 класі, тема: «Музика і мистецтво слова». На 4-5 уроках слухають увертюру до опери «Тарас Бульба» і кантату «Радуйся, ниво неполитая» Миколи Лисенка.

У II семестрі, на 22 уроці учні слухають хор «Гей не дивуйте» з опери «Тарас Бульба» та розучують пісню «По діброві вітер виє». На 23 уроці слухають «Думи мої, думи» на сл. Т. Шевченка, а на 24 – слухають «Бандуристе, орле сизий» Т. Шевченка.

У 7 класі, на 23 уроці, тема: «Композиція музичного твору». теж розучують пісню «Думи мої, думи». Укладачка Олена Корнілова наводить приклад творів з образотворчого мистецтва, що інтегрує навчальний процес, до прикладу «Портрет Т. Шевченка» (скульптура) Юрія Гав'юка та репродукцію «Шевченко під тополею» І. Сколоздри. У II семестрі, 7 класу, 7 урок, учні слухають «Прелюд пам'яті Шевченка» для фортепіано Я. Степового [27, с. 62].

Визначені в поурочних методичних рекомендаціях теми уроків є орієнтовними і такими, що можуть стати при нагоді для визначення вчителем основного завдання даного конкретного уроку в межах семестрової теми [27, 6,]. Типи уроків визначаються вчителем у залежності від теми, мети, завдань і структури уроку.

Укладачами пропонуються традиційні типи уроків і нетрадиційні форми уроку музичного мистецтва (комбінований урок, урок введення в тему, урок узагальнення, синтетичний (бінарний, інтегрований), урок-екскурсія, урок-вистава, урок-казка, урок-гра, урок-концерт, урок-дискусія і т. д).

Важливим при проведенні нетрадиційних форм уроків музичного мистецтва є натхнення. Фантазія, творча уява, використання засобів музичної творчості. Відповідно до обраного типу уроку важливо визначитися із застосуванням (при потребі) інтерактивних методів навчання, - це робота в парах, в групах, інсценізації, дискусії, дебати тощо.

Приведемо приклад ще одного уроку: «Пам'яті Кобзаря», мета якого, зосередити увагу учнів на музиці, що втілює образ Т. Шевченка та присвячена його пам'яті. Продовжимо знайомство учнів із творчістю Я. Степового на прикладі його фортепіанного твору – «Прелюд пам'яті Т.

Шевченка». Наприкінці уроку потрібно закріпити визначення поняття «музичний образ».

Вчитель, тим самим, розвиватиме уміння вдумливо сприймати та інтерпретувати програмну фортепіанну музику, виховуватиме естетичний смак учнів, розвиватиме інтерес до творчості Т. Шевченка і Я. Степового.

Наступний приклад, у 8 класі, у другому семестрі, на 24 уроці вивчається тема «Відлуння епох у музичному мистецтві» і пропонується пісня «Заповіт», 26 уроці повторюють вивчені пісні. На 33 уроці, тема уроку «Народність у музиці та жанрові зв'язки. Народна музика й музичний фольклор» вивчають зразки народної творчості, народні музичні інструменти [27]. Вчитель може скористатися нашою підбіркою музичних композицій.

Уже в перших рядках «Заповіту» поет, наче рідний батько, що зібрав своїх дітей перед смертю, ледь відчутним сумом просить його поховати як годиться. Він і після смерті хоче оглядати свою Україну, відчувати себе господарем цієї краси.

Методичні поради для уроків «Інтеграція»: рекомендується поєднувати музичне виконання з літературним аналізом тексту Шевченка. Акцент робиться на відчуття образів, інтонацій, настрою творів. Пропонується створення власних мелодій, аранжувань, міні-проектів з обов'язковим обговоренням тем моралі, патріотизму, гуманізму у творах.

Отже, використання різних зразків музичних творів на тексти Шевченка та впровадження їх в інтегровані курси розвиватиме уміння вдумливо сприймати та інтерпретувати програмну музику, виховуватиме естетичний смак учнів, розвиватиме інтерес до творчості Т. Шевченка і композиторів, і художників.

2.2.2. Підготовка та реалізація творчих проєктів.

У сучасних умовах реформування української освіти важливо створювати навчальне середовище, що сприяє глибокому засвоєнню культурної спадщини та формує ціннісні орієнтири молодого покоління. Музична Шевченкіана відкриває можливості для інтеграції літератури, музики, історії та громадянської освіти.

Завдяки музичним обробкам та мультимедійним ресурсам Шевченкіана стає ближчою до учнів, а її зміст осмислюється через емоційно-чуттєве сприймання. Це відповідає ключовим принципам НУШ (діяльності, гуманізації та формування компетентностей XXI ст.).

У рамках НУШ та сучасного мистецько-освітнього підходу важливо впроваджувати й використовувати різноманітні форми організації роботи з Шевченкіаною в освітньому мистецькому процесі.

Творчі конкурси та фестивалі мотивують учнів до самовираження, розкриття талантів та вивчення Шевченка через мистецтво. Серед пропонованих видів одним із найпоширеніших є конкурс: вокального мистецтва «Шевченко в пісні» Читці-декламатори + музичний супровід – виконання поезії з живою музикою чи фоновими записами; конкурс художників «Шевченко очима дітей»; конкурс обробок чи реміксів – у старших класах можна запропонувати створити сучасні версії класичних творів з використанням ІКТ.

Пропонуємо тематичний план мистецьких заходів, якими можуть скористатися вчителі у позакласній роботі. Так, наприклад, пропонуємо наповнення циклу, які може провести вчитель з учнями в позаурочний час, присвячений Шевченківським святкуванням. Класний керівник виголошує коротке вступне слово: «Березень цей місяць освячений іменем Т. Шевченка.

Шевченківський тиждень (на початку березня): тематичні ранки, виставки, майстер-класи, інтерактивні уроки. Впродовж тижня може діяти шкільне радіо/аудіопростір, де звучать пісні на слова Шевченка.

Кобзарські свята: урочисті заходи з елементами театралізації, співом кобзарських пісень, читанням віршів. Включення учнів у ролі «сучасних кобзарів», з бандурами та ін. музичними інструментами.

Дні Шевченка у форматі STEAM / ART DAYS: до прикладу, - день літератури, день музики, день візуального мистецтва – усі навколо Шевченка.

Інтегровані мистецькі проєкти: до прикладу «Слово Кобзаря оживає у пісні» – створення відеороликів або кліпів на базі творів поета; «Театр на слова Шевченка» – міні-вистави з поезією у музичному супроводі; «Мій Шевченко» – аудіо історії учнів, у яких вони розповідають про улюблені твори; «Композитори і Кобзар» міні-дослідження учнями творчості композиторів, які писали музику на слова Шевченка.

Шкільні Шевченківські вечори – їх поєднання декламації, пісень, інструментального виконання. Можна запросити музикантів-бандуристів або місцевих виконавців, які співають пісні про Шевченка, на слова Шевченка.

Інтерактивні форми для уроків і гурткової роботи: вікторини – «Впізнай пісню за рядком», «Хто створив музику на ці слова?»; віртуальні виставки – презентації композиторів, інтерактивні карти «Шевченко в музиці світу». Гуртки (музичні, театральні, літературні) – як майданчик для підготовки свят та виступів.

Музично-театральні форми роботи – це потужний інструмент у практиці Нової української школи, який поєднує музику, поезію, драму, іноді – хореографію та візуальні мистецтва. У контексті музичної шевченкіани ці форми особливо цінні, адже дозволяють учням емоційно пережити, відчувати і «прожити» твори Шевченка через активну мистецьку взаємодію.

Літературно-музична композиція – це синтез читання поезій, музики (вокальної та інструментальної), іноді – відео- або слайд-супроводу. Сценарій літературно-музичного проєкту на тему, орієнтований на середню школу (5–9 класи). Він може бути адаптований як для свята у актовій залі, так і для проєктного показу в класі.

Найчастіше використовується у шкільних святах, тематичних заходах, шевченківських тижнях. У сценарії поєднуються поезія, музика, театралізовані елементи, відео/слайди. Мета – створити емоційно-естетичне занурення в епоху й образ поета. До прикладу, у вступі даємо біографічне довідке про КОБЗАРЯ (під фонову музику). Далі чергуємо декламування вірша зі звучанням музичного твору на слова поета у хоровому або сольному виконанні. На завершення можна виконати «Заповіт» чи «Думи мої, думи» чи «Рече та стогне Дніпр широкий» усіма учасниками.

Музично-драматична постановка (інсценізація) – це театралізоване дійство, яке може включати: сценки з біографії Тараса Шевченка; інсценізацію сюжетних віршів; вставки з народної пісні, бандурної музики, хорових творів. До прикладу, для інсценізації: «Катерина» – з розподілом ролей, музичним оформленням; «Прийшла» – з використанням фольклорних мотивів; «І мертвим, і живим...» – у формі поетичної трибуни. Тут, учні виступають у ролі «голосу народу», «совісті», «поета». Музична драматургія допомагає краще усвідомити соціальний і психологічний зміст творів.

Театр поезії з музичним супроводом – це виступ без повної театралізації, але з емоційно глибоким декламуванням, підкріпленням живим або записаним музичним фоном. Музика виконує роль «емоційної атмосфери». Акцентується увага на інтонації, міміці, внутрішній драмі. Часто використовується світлове оформлення, відеоряд. Розробка цієї композиції (естетичної рефлексії) підходить для учнів старших класів.

Інтерактивний театр (сучасний підхід) – це театральна форма, у якій глядачі можуть стати учасниками дійства: змінити хід сцени; задати питання «героям»; обговорити ситуацію (наприклад, поведінку героїв твору).

Можливий варіант інтерактивної сцени, наприклад, «Катерина сьогодні» – з сучасним переосмисленням ситуації. Мета – критичне мислення, моральна оцінка, осучаснення класики.

Для творчих учнів (гуртків) пропонуємо складніший рівень постановки, що включає повноцінну драматургію – вокальні номери (солісти,

хор), можливу хореографію, сценографію (декорації, костюми). Це може бути написання сценарію «Шевченко – поет і пророк чи Шевченко – поет і художник» з використанням стилізації під фольклор або сучасні жанри (наприклад, фолк-рок). Мета – глибоке занурення, командна робота, розвиток креативності.

Як варіант, – учні створюють живі композиції (заморожені сцени – перформенс) за мотивами творів Шевченка під музичний супровід. До прикладу, сцена народної пісні «Садок вишневий коло хати» з музичним фоном. Символічну композицію з жовто-блакитними елементами можна утворити за поезією «Заповіт». Мета – візуалізація змісту, акцент на символіці.

Досить вдалим варіантом для інтеграції ІКТ може виявитись сценка «Радіотеатр», запис віршів у виконанні учнів, озвучування сцен з біографії або творів Шевченка, додавання музичного оформлення (інструментальна Шевченкіана – «Прелюд пам'яті Шевченка» Я. Степового). Важливо звертати увагу на виховний аспект. Образ Шевченка прослідковується у «Прелюді пам'яті Т. Г. Шевченка». Це дасть розуміння ідеї свободи, любові до рідної землі, людської гідності.

Отже, вивчення творчості Я. Степового, що базується на Шевченкових мотивах є потужним освітнім інструментом. Вона є основою для виховання нової творчо-креативної особистості, яке розуміє цінність своєї культури, пишається нею і готове зберегти для майбутніх поколінь.

Впровадження музично-театральних форм роботи з учнями формує емоційно-ціннісне ставлення до Шевченка, розвиває творчу уяву, артистизм, музичний і літературний слух, зміцнює командну роботу, комунікаційні навички, сприяють осмисленню культури як живого явища, а не «пам'ятника».

Дослідження образу Шевченка у сучасних музичних інтерпретаціях (рок-версії, хорові виконання, кіносаундтреки). Заключним етапом є рефлексія, яка включає обговорення вражень від музики Я. Степового,

створення творчих проєктів чи проведення тематичних конкурсів. Учні аналізують, як музика допомагає розкрити зміст Шевченкових текстів, або навіть спробувати створити власні інтерпретації творів композитора.

Музично-театральний проєкт «Слово і пісня Кобзаря». Учні створюють театралізовану постановку або відеопроєкт із поєднанням пісні, декламації та мультимедійних ефектів. Сучасні технології відкривають нові можливості для вивчення музичної шевченкіани: онлайн-архіви виконань, інтерактивні музеї Шевченка, віртуальні екскурсії; створення відеокліпів, подкастів, слайд-фільмів, інтерактивних презентацій;.

Інноваційні методи сторітелінг, кейс-метод, метод проєктів, арт-терапія, колективне музикування – підвищують мотивацію та залученість учнів. Через музику на слова Т. Шевченка формується національна ідентичність та емоційно-ціннісне ставлення до культурної спадщини.

Музика на слова Тараса Шевченка є джерелом духовного виховання. Вона допомагає формувати: національну самосвідомість і гордість за Україну; ціннісне ставлення до мови, культури, історії; здатність до співпереживання та патріотичних почуттів. Через мистецтво учні відкривають, що Шевченко – не лише історична постать, а живий духовний орієнтир, який залишається актуальним у сучасному світі.

Музична шевченкіана – це не лише прослухання чи виконання творів на уроці. Це багатогранний інструмент для виховання національної ідентичності, емоційності, творчості та критичного мислення, який можна реалізовувати через: конкурси, мистецькі тижні, шкільні свята, творчі проєкти, гурткову і сценічну діяльність. Школа – це життєвий простір дитини, її тут готують до життя.

У вересні вчитель готує для дітей лекцію-бесіду до «Дня української писемності та мови». Ілюстративним матеріалом слугує запис пісні «Мово рідна, слово рідне» у виконанні ... Вчитель з метою розширення кругозору своїх вихованців може разом із учнями відвідати мистецький захід, який традиційно проводиться в бібліотечних закладах.

На вшанування пам'яті загиблих борців за Україну класний керівник може запропонувати учням конкурс на кращу листівку, кращий лист героям минулого та теперішньої війни. Відеозапис, який вмикає для прослухання вчитель, є концерт за назвою «Борітеся! – Поборете», у якому звучать пісні пісні на слова Тараса в інтерпретації сучасних музичних гуртів.

2.3. Використання аудіо- й відеозаписів зразків музичної Шевченкіани

Сьогодні завданням середньої школи є не лише ознайомлення учнів з мистецтвом, а й формування їхнього свідомого, критичного ставлення до культури. В умовах дистанційної, очної та змішаної мистецької освіти навчання і виховання дітей потребує пошуку нових форм та методів. Впровадження аудіо- та відеозаписів зразків музичної Шевченкіани стає важливою та необхідною формою виховання слухацької культури в учнів.

Проаналізувавши у першому розділі методичні підходи до вивчення постаті Тараса Шевченка в основній школі, пропонуємо приклади творчих проєктів, інтегрованих уроків на основі розробленої нами аудіо-підбірки музичних зразків на тексти Кобзаря із вказаних на жанр, форму та виконавців.

На уроках музичного мистецтва вчитель формує в учнів комплекс ключових, естетичних і предметних компетентностей, зокрема здатність особистості до пізнавальної діяльності та творчого самовираження у певному виді мистецтва. У пояснювальній записці» навчальної програми «Мистецтво. 7-9 класи», розробниці Олена Гайдамака та Наталія Лемешева акцентують на важливості «навчання мистецтва ... усвідомлення учнем/ученицею ролі й місця мистецтва в його житті».

Вчитель ознайомлює учнів з елементарними уявленнями і поняттями про епохи мистецтва, зі зразками народного традиційного, професійного (академічного) і сучасного мистецтва. Виховує в них естетичне ставлення до

дійсності та емоційно цілісне ставлення до мистецтва. Учень повинен вміти інтерпретувати образний зміст твору, давати йому оцінку.

Особливо цікавою і пізнавально-пошуковою для жанрів повинна стати тематика, присвячена музичній Шевченкіані. Для ілюстрацій використання аудіо- й відеозаписів творів на слова Т. Шевченка на уроках музичного мистецтва візьмемо за основу навчальну програму для 5-6 класів, зокрема тему «Музична шевченкіана» із використанням нестандартних форм роботи, інтерактивних та інформаційних методів та прийомів.

Базовими для нас стали матеріали розробки за новою навчальною програмою «Музичне мистецтво» (автор Л. Масол) до підручника «Музичне мистецтво» (автор Л. Кондратова).

Наведемо фрагменти інтегрованих уроків з музичного мистецтва. В умовах цифровізації освіти використання аудіо- та відеоматеріалів стає важливим чинником у розвитку музичної культури учнів. Метою роботи є показ ефективних методичних підходів до використання сучасних медіа ресурсів у навчанні мистецтва.

Вчитель розкриває педагогічне значення аудіо- та відеоматеріалів у навчанні, визначає методичні прийоми роботи, пояснює місце медіа освіти у сучасній школі, висвітлює роль цифрових технологій у навчанні, описує психолого-педагогічні основи сприйняття музики учнями різного віку. Подається характеристика педагогічних принципів (наочності, емоційності, активності, національного спрямування). Обговорюються умови ефективності, які залежать від добору якісних матеріалів, відповідності віковим особливостям учнів. Вчитель виступає посередником між аудіо/відеозаписом і внутрішнім сприйняттям учня.

Сучасний урок музичного мистецтва в умовах цифровізації освіти дедалі частіше базується на використанні медіа ресурсів. Аудіо- й відеоматеріали не лише розширюють інформаційне поле учнів, а й забезпечують глибше занурення у світ музичного мистецтва, допомагають формувати цілісне естетичне сприйняття.

Особливо важливими вони є при ознайомленні з бандурним виконавством, адже цей жанр поєднує у собі музику, слово, національний образ і духовний зміст. Прослуховування записів професійних бандуристів (солістів, ансамблістів) створює умови для формування художнього смаку, виховання емоційної чутливості, гордості за українську культурну спадщину.

Використання відео матеріалів дозволяє не лише почути звучання бандури, а й побачити виконавські прийоми, жести, пластику руху, що є важливою складовою професійного розуміння мистецтва.

Мета такого уроку – усвідомлене сприйняття та аналіз музичного матеріалу. Вчитель визначає завдання для слухання, звертає увагу на тембр інструменту, ритм, характер твору. Знайомить з поняттями «бандура», «кобзар», «дума», «народна пісня». Після прослуховування пісень (у виконанні бандуристів) обговорюються елементи музичної мови, темпу, динаміки, мелодії, емоційне забарвлення творів. Пропонується слухання творів різних виконавців одного твору (наприклад, пісню «Думи мої...»). Учні визначають художній образ, настрій, жанр творів та аналізують виконавські особливості музикантів (позиція рук, штрихи, манера співу тощо).

Вчитель стимулює творче самовираження учнів створенням малюнка, що відображає враження від прослуханого або написання короткого опису чи відгуку на прослухане і переглянуте.

Зазначимо, що ефективність навчального процесу значною мірою залежить від правильного добору матеріалів. Записи мають відображати зразковий рівень виконавської майстерності, чистоту інтонування, відповідність стилю. Музика має відповідати емоційним і пізнавальним можливостям дітей певної вікової групи. Бажано використовувати записи українських народних та авторських творів у класичному або сучасному виконанні. Матеріал повинен відповідати темі уроку й забезпечувати досягнення конкретних навчальних цілей.

Яскравим прикладом розвитку музично-театральної Шевченкіани є Національна заслуженої капели бандуристів України імені Г. І. Майбороди. Саме Шевченківська тематика стала тим художнім стрижнем колективу, довкола якого впродовж десятиліть вибудовувалася ідеологія та репертуарна політика колективу.

Від часу свого заснування (1918 р., організатор Василь Ємець) концертні тематичні програми капели будувалися навколо постаті Тараса Шевченка як символу боротьби за волю й духовної єдності народу. Колективом створено великі вокально-хорові цикли на основі поезії Кобзаря, що вирізняються високим рівнем драматургічної побудови. Капела послідовно утверджує духовні ідеали українського народу, формує високі художні стандарти та зберігає традиції кобзарства як складової національної культурної пам'яті.

Бандуристами підготовлено низку оригінальних літературно-музичних композицій. Серед них «Слово Тараса», «Думи мої, думи», «Світе тихий, краю милий, моя Україно!», «Обійміться ж, брати мої», «Та не однаково мені...», «В своїй хаті своя й правда, і сила, і воля...», «Борітеся – поборете!», «Хай зазвучить струна жива!», «Над Дніпровою сагаю».

У концертних програмах бандуристів постійно звучать твори на тексти Кобзаря – «Заповіт», «Думи мої, думи...», «Рече та стогне Дніпр широкий», «І мертвим, і живим...», а також масштабні композиції та сценічні картини, що поєднують вокальні, хорові й інструментальні елементи.

Колектив відомий співпрацею із видатними українськими оперними й камерними співаками (Б. Гмиря, Д. Гнатюк, А. Солов'яненко, І. Козловський, А. Кочерга, Іван Паторжинський, Т Штонда, С. Ковнір) та співачками (Д. Петриненко, О. Басистюк, М. Стеф'юк, В. Лук'янець, С. Чахоян); майстрами художнього слова (Б. Черкасов, Н. Крюкова, С. Корецька).

Разом із бандуристами працювали майстри художнього слова – народний артист України Борис Черкасов, народний артист України, Герой України, лауреат Національної премії України ім. Т. Шевченка Анатолій Паламаренко («Розрита могила», «Стоїть в селі Суботові»).

У творчій практиці капели значне місце посідають театралізовані концертні вистави, у яких шевченківська поезія поєднується з музичними композиціями, декламацією, світловими ефектами та елементами сценічного руху. Такі постановки сприяють створенню цілісного художнього образу, де слово й музика зливаються в емоційно насичену драматургію. Програми демонструють еволюцію підходів до сценічного втілення поезії – від традиційного хорового виконання до повноцінних музично-театральних дійств.

Сценічне осмислення Шевченкових творів у виконанні капели має потужний духовно-просвітницький потенціал. Через живе слово, музичний супровід бандури й багатоголосся хору формується відчуття єдності нації, причетності до історії та культури України.

Виконання творів Т. Шевченка у супроводі бандури відтворює автентичну естетику кобзарського співу, але втілену на високому професійному рівні. Кожен виступ колективу стає своєрідним театром духовності, у якому слово Кобзаря набуває нових інтонацій і смислів, відкриваючи глядачеві актуальність його ідей у сьогоденні.

Отже, мистецькі програми Національної капели бандуристів України імені Г. І. Майбороди відіграють провідну роль у розвитку музично-театральної Шевченкіани, забезпечуючи спадкоємність традиції та її оновлення в сучасному мистецькому контексті. Концертна діяльність капели – це не лише репрезентація культурної спадщини, а й активне формування національної свідомості через силу Шевченкового слова, піднесену звучанням української бандури.

Вчитель музичного мистецтва може вносити зміни у програму відповідно до подій, які переживає країна. Таким новим вкрапленням на уроках музичного мистецтва в даний час може бути тема «Музична шевченкіана війни 2014-2025». Тут музична Шевченкіана звучить по новому

Для активізації пізнавальної діяльності учнів рекомендується використовувати метод емоційного впливу, що спонукає їх до емоційного

відгуку, обговорення власних почуттів Асоціативний метод реалізується для зіставлення музичних образів із картинами природи, літературними творами, для аналізу різних виконавських інтерпретацій.

З метою урізноманітнення уроків доцільно залучати сучасні електронні ресурси: YouTube, Spotify, SoundCloud – для підбору професійних записів; LearningApps, Padlet, Canva, Google Slides – Національна електронна бібліотека України – для доступу до архівних записів та нотних видань.

Учитель має виконувати роль модератора, який не лише демонструє матеріал, а й організовує активну взаємодію учнів із медіа контентом. Методична робота з медіа ресурсами має бути системною, цілеспрямованою й творчою. Вона допомагає вчителю музичного мистецтва створювати сучасний, інтерактивний і національно-орієнтований урок.

Наприклад, тема уроку: «Бандура – символ України». Методичною ідеєю є поєднання традиційного й цифрового досвіду для формування сучасної музичної культури школярів. Дітям пропонується переглянути коротке відео з історії бандури, її ролі в культурі українського народу, прослухати уривок запису думи або ж сучасну пісню війни. Залучаємо учнів до проектної діяльності. Тут можна використати різні форми і види роботи. До прикладу, створення учнівських відео, презентацій, виставок, а також можна придумати сучасну афішу для концерту бандуриста.

Аудіо- й відеоматеріали розвивають музичне мислення, слухову культуру, емоційно-ціннісне ставлення до української музичної спадщини. Ілюстративний матеріал фонозаписів, який можна підібрати до кожної теми уроку, пропонуємо почерпнути з нашого складеного каталогу-дискографії: Аудіоальбом із 5-ти CD «Митці України – Тарасові Шевченку» [див. Дод. В]; CD «Кобзарі, бандуристи, лірники – у вінок шани Кобзареві» [див. Дод. В].

Отже, використання аудіо- й відеоматеріалів зразків музичної Шевченкіани сприяє: розвитку музичного слуху, пам'яті, аналітичних навичок, формуванню національно-патріотичних почуттів, підвищенню

емоційної культури учнів, мотивації до вивчення української музики зокрема.

ВИСНОВКИ

1. Розглянуто основні засади Концепції «НУШ»: НУШ – це реформа середньої освіти, спрямована на створення освітнього процесу, у якому дитина є головним суб'єктом, а школа – комфортним і безпечним середовищем для розвитку (дитиноцентризм); інтегроване навчання – замість окремих предметів – міждисциплінарні курси, проекти, дослідження; компетентнісний підхід – формування ключових життєвих компетентностей; нові концептуальні засади освітньої мистецької галузі; виховання особистості, громадянина-патріота, інноватора; інклюзивність; педагогіка партнерства – учень ↔ вчитель ↔ батьки. Реформа передбачає розроблення нових стандартів навчання, які повинні ґрунтуватися на компетентнісному, особистісно-орієнтованому та діяльнісному підходах до навчання (практичні вміння та навички, використання інтегрованих підходів)

2. Окреслено сучасні вимоги до забезпечення курсів «Музичне мистецтво», «Мистецтво» Навчальні програми мають бути розроблені на основі модельних навчальних програм і рекомендованих МОН. На їх основі педагогічна рада школи чи ліцею затверджує власну «робочу програму», де визначено розподіл тем, форми роботи, репертуар, контроль та оцінювання.

Щоб курс був ефективним і відповідав сучасним стандартам, повинні враховуватись такі методичні підходи: музичне мистецтво має інтегрувати не лише практичні навички, а й музично-теоретичні знання, формування музичної культури, з урахуванням національних традицій та світових тенденцій.

Зміст розроблених курсів має враховувати «художньо-педагогічний матеріал», культурний контекст (регіональні, національні традиції), щоб мистецтво не було абстрактним, чужим, а було близьким до учнів.

3. Шевченкіана в практиці НУШ – важлива складова мистецької освіти. Поезія Кобзаря є важливим барометром у музично-культурному просторі. В умовах війни Шевченкіана зазвучала по новому. Сучасне вивчення

Шевченкіани має бути багатовимірним, інтегрованим, емоційно насиченим і технологічно підтриманим, що відповідає вимогам НУШ. Твори вивчаються на уроках музичного мистецтва, літератури, історії, образотворчого мистецтва, що формує комплексне сприйняття Кобзаря участь учнів у музично-театралізованих проєктах, конкурсах, фестивалях; уроки супроводжують мультимедійні презентації (фонозаписи музичних творів на тексти Шевченка чи композиції, присвячені пам'яті поета. Все це підвищує мотивацію учнів до навчання, сприяє розвитку комунікації, творчості, соціальної відповідальності.

4. Розглянуто поняття та зміст «музична Шевченкіана», її жанрово-стильове розмаїття як сукупності музичних творів: від народних пісень, романсів до сучасних інтерпретацій у стилі хіп-хоп, реп, рокових версій, розкрито виховний потенціал Шевченкіани у формуванні національної свідомості учнів. Досліджено методичні підходи до використання музичної Шевченкіани в умовах сучасних викликів. У практичній частині роботи описано варіанти інтегрованих уроків з мистецтва та короткі оглядові методичні рефлексії до впровадження аудіо-й відеоматеріалів зразків Шевченкіани в основній школі.

5. Зібрано, систематизовано та укладено тематичний каталог-дискографію зразків музичної Шевченкіани. Отже, у контексті Нової української школи вивчення Шевченкіани набуває нового значення, оскільки через інтеграцію мистецтв, застосування сучасних педагогічних методик і цифрових технологій створюються умови для формування гармонійно розвиненої, духовно багатой особистості учня.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- 1.Андрос Н. Музична інтерпретація поезії Шевченка. – К. : Музична Україна, 1985. 72 с.
- 2.Антонюк, О. М. (2018). Яків Степовий і його творчість у контексті української музичної культури ХХ століття. Київ: Музична Україна.
- 3.Бенчук Г. Музична шевченкіана Миколи Лисенка. К.: Музична Україна, 2004.
- 4.Болгарський І. Основи методики музичного виховання школярів. – Харків: Основа, 2018.
- 5.Білинська М. Грає Кобзар, виспівує. К.: Муз. Україна, 1981. 129 с., іл. нот (Серія «Письменник і музика»).
- 6.Бондаренко Л. Методика викладання музичного мистецтва у загальноосвітній школі. – Київ: Ліра-К, 2020.
- 7.Булат Т. Яків Степовий. Київ: Музична Україна, 1980.
- 8.Веркалець М. М. Педагогічні ідеї Б. Д. Грінченка. К.: Т-во Знання, 1990. 48 с.
- 9.Волошина О. В. Музичне мистецтво : Підруч. 5 кл. для загальноосвіт. навч. закл. Київ-Ірпінь: ВАТ Перун. 2006. 144 с.: іл.
- 10.Волошина О. В., Левченко А. В., Мільченко О. В. Музичне мистецтво. Підручник для 8 кл. загальноосвіт. навч. закл. Х.: Веста, 2008. 192 с.
- 11.Гнатюк В. Шевченкові мотиви в українській класичній музиці. Львів: Інститут народознавства НАН України. 2015.
- 12.Гончар. Вічне слово. УКРЛІТ. ОРГ Публічна електронна бібліотека української художньої літератури URL https://ukrlit.org/honchar_oles_terentiiiovych_vichne_slovo
- 13.Грінченко М. Яків Степовий : критико-популярний нарис. Харків: Держ. вид-во України, 1929. 39 с.

14. Гриневич Л., Божинський В., Крижановська В. Перезавантаження реформи «Нова українська школа»: впровадження нового змісту базової середньої освіти: Аналітична записка. Серія «Освіта України під час війни» Київ: Столичний університет імені Б. Грінченка, 2024. 17 с.
[URL:https://osvitanalityka.kubg.ua/NUSH](https://osvitanalityka.kubg.ua/NUSH).

15. Гуменюк І. Бандурне мистецтво України: історія, виконавські традиції, сучасність. Львів: Сполом, 2017.

16. Гумінська О. О. Уроки музики в загальноосвітній школі. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2003.

17. Дуда І., Мельничук Б. Тарас Шевченко на Тернопільщині [путівник]. Тернопіль: Редакційно-видавничий відділ облполіграфвидаву, 1990. 68 с.

18. Дуда Л. «Думи мої» Тараса Шевченка у композиторській та виконавській інтерпретації для бандури (друга половина ХХ – початок ХХІ століття). Тарас Шевченко та кобзарство : Друга міжнародна науково-практична конференція (у рамках Четвертого міжнародного конгресу світового українства) 23–24 серпня 2013 р. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2013. С. 167–171

19. Дутчак В. Дискографія і відеографія шевченкіани бандуристів українського зарубіжжя як фіксація виконавських моделей. Тарас Шевченко та кобзарство : Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції 14–16 квітня 2010 р. Львів, 2010. С. 56–61.

20. Дутчак В. Г. Творчість Т. Шевченка як складова репертуару бандуристів українського зарубіжжя. Тарас Шевченко і кобзарство : міжнародна науково-практична конференція (у рамках Четвертого міжнародного конгресу світового українства) 23–24 серпня 2013 р. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2013. С. 172–180.

21. Заболотний, П. О. Культурно-освітній аспект творчості Якова Степового в сучасному освітньому просторі. Наукові записки НПУ імені М. П. Драгоманова, 2021. №12, 45–50.

22. Карась Г. Дискографія музичної шевченкіани української західної діаспори. Тарас Шевченко і кобзарство : Друга міжнародна науково-практична конференція (у рамках Четвертого міжнародного конгресу світового українства) 23–24 серпня 2013 р. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2013. С. 207–211.

23. Кирилюк, І. М. (2019). Методичні підходи до викладання музичного мистецтва в школі: творчість Я. Степового. Київ: Либідь.

24. Кобрин Н. Із традицій музичної шевченкіани в Галичині: століття від дня народження поета. Тарас Шевченко та кобзарство : Друга міжнародна науково-практична конференція (у рамках Четвертого міжнародного конгресу світового українства), 23-24 серпня 2013 р. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, С. 212-222.

25. Концепція Нової української школи. МОН України, 2016.

26. Концепція розвитку мистецької освіти в Україні (затв. МОН України, 2020).

27. Козаренко О. Микола Лисенко – творець української національної музичної мови. Коломия: Вік, 2023. 136 с.

28. Комаровська О. А. Власова В. Г., Руденко І. В. Мистецтво : підруч. інтегрованого курсу для 7 кл. закл. заг. сер. освіти. Х. : Вид-во Ранок, 2024, 224 с.

29. Кремень В.Г. Філософія людиноцентризму в стратегіях освітнього простору / В.Г. Кремень. – К.: Педагогічна думка. – 2008. – 424 с.

30. Леонтович М. Д. Практичний курс навчання співу у середніх школах України / Упорядник Л. О. Іванова. В-во Музична Україна, 1989. 134 с.

31. Лобова О. В. Музичне мистецтво : Підруч. для 5 кл. К.: Школяр, 2005. 160 с.

32. Ляшенко О. І. Медіа освіта в закладах загальної середньої освіти. Київ: Педагогічна думка, 2019.

33. Ляшенко О. І. Концепція Нової української школи. Енциклопедія освіти. / Нац.акад. пед. наук України; [гол. ред. В. Г. Кремень; заст. гол. ред.

В. І. Луговий, О. М. Топузов; відп. наук. секр. С. О. Сисоєва; редкол.: О. І. Ляшенко, С. Д. Максименко, Н. Г. Ничкало, П. Ю. Саух, Л. Д. Березівська, І. Д. Бех, В. Ю. Биков, М. С. Гальченко, В. В. Засенко, С. А. Калашнікова, М. О. Кириченко, Л. Б. Лук'янова, В. Г. Панок, В. О. Радкевич, О. Я. Савченко, М. М. Слюсаревський, О. В. Сухомлинська]: 2-ге вид, допов. та перероб. Київ : Юрінком Інтер, 2021. С. 481.Макаренко Г. М., Наземнова Т. О.. Міщенко Н. І., Дорогань Л. О. Музичне мистецтво : Підруч. для 7 кл. загальноосвіт. навч. закл. Харків: Оберіг, 2007. 192 с.

34.Макаренко Г. М., Наземнова Т. О.. Міщенко Н. І., Дорогань Л. О., Очаковська Ю. О. Музичне мистецтво : Підруч. для 8 кл. загальноосвіт. навч. закл. Харків: Оберіг, 2008. 192 с.

35.Масол Л. М. Концепція художньо-естетичного виховання учнів у загальноосвітніх навчальних закладах. Інформаційний збірник Міністерства освіти і науки України. 2004. № 10.

36.Масол Л. М., Гайдамака О. В., Калініченко О. В., Очеретна Н. В. Музичне мистецтво (Мистецтво) : підруч. для 8 кл. загальноосвіт. навч. закл. / за заг. ред. Л. М. Масол. К.: Генеза, 2008. 191 с.: іл.

38.Музичне мистецтво, 5 клас (авт. Л. М. Масол, Л. С. Аристова). Вид.-во Синія. Рекомендований для загальноосвітніх шкіл. Міністерство освіти і науки України.

39.Модельна навчальна програма «Мистецтво 7-9 кл. (інтегрований курс)» для закладів загальної середньої освіти (авт. Масол Л. М.). Рекомендовано Міністерством науки і освіти України (наказ МОН України від 06. 09. 2023 № 1090).

40.Модельна навчальна програма «Мистецтво 7-9 кл. (інтегрований курс)» для закладів загальної середньої освіти (авт. Кондратова Л. Г.). Рекомендовано МОН України (наказ від 24. 07. 2023 № 883).

41.Навчальна програма «Мистецтво» 7 клас розроблена на основі модельної навчальної програми «Мистецтво» 7-9 класи (інтегрований курс) для закладів загальної середньої освіти (авт. Івасюк О. М., Комаровська О.

А., Власова В. Г., Гринчишина Л. М., Кізілова Г. О., Лобова О. В., Назар Л. Й.). Рекомендовано МОН (наказ від 06.09.2023).
 URL:<https://mon.gov.ua/statik/objects/mon/sites/zagalna>

42. Навчальна програма «Мистецтво» 7 клас (інтегрований курс) для закладів загальної середньої освіти за модельною навчальною програмою «Мистецтво» 7-9 класи Л. М. Масол, Рекомендовано МОН (наказ 06. 09. 2023 № 1090).

43. Навчальна програма «Мистецтво» 7 клас розроблена на основі модельної навчальної програми «Мистецтво» 7-9 класи (інтегрований курс) для закладів загальної середньої освіти (автори Гайдамака О. В., Лемешева Н. А.). Рекомендовано Міністерством науки і освіти України (наказ МОН України від 24. 07. 2023 № 883).

44. Нова українська школа. URL:<https://www.nus.org.ua>

45. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи.
 URL:<https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>

46. Освіта в Україні – Освіта. URL:<https://osvita.ua>

47. Петриченко О. Сучасні технології в музичній педагогіці. – Київ: НПУ ім. М. Драгоманова, 2022.

48. Підручник за програмою для 5–6 класів (авт. Масол Л. М., Просіна О. В.). рекомендовано та затверджено. lider.gmz.org.ua brany.edua.info

49. Пісенна Шевченкіана (до 200 річчя з дня народження Т. Г. Шевченка)/ упорядкув. О. м. Івасюк; передм. С. В. Майданської. Чернівці : Букрек, 2013. 320 с.: іл.

50. Правдюк О. З любов'ю до шевченкового слова. Зоре моя вечірняя. Збірка пісень на слова Тараса Шевченка. Київ: Музична Україна, 1980. С. 5–7.

51. Радко О. Ю. Уроки музики. 5-8 класи: Конспекти уроків. Орієнтовний календарний план. Тернопіль: Яблуко, 2010. 424 с.

52.Розпорядження Кабінету Міністрів України. Концепція від 14.12.2016. № 988-р [URL:https://zakon.rada.gov.ua/lews/show/988-2016-p](https://zakon.rada.gov.ua/lews/show/988-2016-p)

53.Сікорська Т. Використання аудіовізуальних засобів у навчанні музики. Мистецька освіта в Україні, №2, 2021.

54.Стеценко К. Хорові твори на слова Т. Шевченка. К.: Музична Україна, 1991.

55.Уклін Кобзареві [Альманах]. До 150-річчя перепоховання Тараса Шевченка на Чернечій горі у Каневі. Черкаси, 2011. 60 с.

56.Українська література. Комплексна підготовка до зовнішнього незалежного оцінювання / уклад. С. Витвицька. Тернопіль : Підручники і посібники, 2017. С. 189.

57.Черкасов В. Теорія і методика музичної освіти. Навч. посібн. Київ: ВЦ Академія, 2016. 240 с.

58.Чирко Г., Неділя І, Прокопенко Л., Мозгова С. Інтегровані уроки: українська література, історія України, мистецтво / упоряд. Н. Коваль. Київ: Видавничий дім Перше вересня, 2018. 152 с. (Бібліотека шкільного віку).

59.Шевченко Т. Кобзар. Київ: Дніпро, 2019.1. Архів НДЛ «Етнокультура Західного Поділля та суміжних земель»

60.Що таке концепція Нової української школи? [URL: http://osvita.ua/school/52304/](http://osvita.ua/school/52304/)

НОТОГРАФІЯ

- 1.Гей, вдарте в струни, кобзарі. Твори на слова Т. Шевченка / Упорядник та редактор В. Єсипок. Київ: Техніка, 2000. 24 с.
- 2.Герасименко О., Чумарна М. Дзвіночки рідної землі : пісні, вірші та розмальовки +компакт-диск. Тернопіль: Навчальна книга –Богдан, 2017. 80 с.
- 3.Дутчак В. Невмируще слово Кобзаря. «Кобзареві струни». Збірник вокальних творів на слова Т. Шевченка в супроводі бандури. Нотне навчальне видання / упорядкування, аранжування., обробка Віолетти Дутчак. Івано-Франківськ: Гостинець. 2004. С. 3–6.
- 4.Зоре моя вечірняя. Збірка пісень на слова Тараса Шевченка. Київ: Музична Україна, 1980. 48 с.
- 4.Кобзареві струни. Збірник вокальних творів на слова Т. Шевченка в супроводі бандури. Нотне навчальне видання / упорядкування, аранжування, обробка Віолетти Дутчак. Івано-Франківськ: Гостинець. 2004. 80 с.
- 5.Менкуш Г. Бандуро моя, мальованая...[нотне видання]. Концертний та педагогічний репертуар бандуриста. Київ: Задруга. 2000. 48 с.
- 6.На кобзарській струні [нотне видання] / Упорядник І. Козак. Тернопіль: Підручники і посібники, 2017. 96 с.
- 7.Ой три шляхи широкії: Збірник романсів українських композиторів-класиків для голосу в супроводі бандури / Перекладення і упорядкування В. Дутчак. Київ: Музична Україна, 1993. 55 с.
- 8.Плавай, плавай лебедонько. Народні пісні на слова Т. Шевченка [ноти] / Упорядкування та вступна стаття О. А. Правдюка. Київ: Музична Україна. 1981. 150 с.
- 9.Степовий Я. Проліски. Збірка пісень для дітей / Упоряд. Г. Степаненко. Київ: Музична Україна, 1983. 112 с.
- 10.Українські народні пісні для дітей / Упорядник А. Верещагіна. Київ: Музична Україна, 1983. 64 с.

11. Українські народні пісні для дітей / Упорядник А. Верещагіна. Київ: Музична Україна, 1986. 72 с.
12. Хоткевич Г. Вокальні твори [укладач, редактор, автор ідеї вступної статті Надія Супрун-Яремко]. Львів: Априорі, 2017. 104 с.
13. Шевченкова весна. Пісні на слова Тараса Шевченка в обробці Ольги Вільгуцької. Репертуар для учнів музичних шкіл. Вип. 2. / рецензент Людмила Посікіра. Львів, 2009. 18 с.

ДИСКОГРАФІЯ

«МИТЦІ УКРАЇНИ – ТАРАСОВІ ШЕВЧЕНКУ»

Аудіо-альбом із 5-ти CD

CD 1. Поезія Т. Шевченка в музиці: опери, симфонічна та фортепіанна музика, балет

Слухання кантати: М. Лисенко, кантата «Б'ють пороги»; І. Соневицький, кантата для мішаного хору, соліста та оркестру

Слухання опери: М. Лисенко, опера «Тарас Бульба»; К. Данькевич опера «Назар Стодоля»

Слухання вокально-симфонічної поеми: А. Філіпенко «Дума про безсмертного Кобзаря»

Слухання: «Страсті за Тарасом» Євгена Станковича, виконує Національна заслужена академічна капела України «Думка», солісти, балет та Національний симфонічний оркестр.

Слухання інструментального твору: «Прелюд Пам'яті Шевченка» Якова Степового

Слухання балету «ЛІЛЕЯ» Костянтина Данькевича

CD 2. Поезія Т. Шевченка в музиці:**хори, вокальні ансамблі, романси, народні пісні**

Слухання хору: Г. Китастих «Грай. Кобзарю» (уривок зі вступу поеми «Гайдамаки») для чоловічої капели бандуристів

Слухання жартівливих пісень: «Якби мені черевики», «Утоптала стежечку» в обробці Є. Козака, виконує тріо бандуристок за участі Уляни Пюрко, Оксани Гатали, Ірини Гальчак.

Слухання: «Зацвіла в долині», слова Т. Шевченка, музика Б. Фільц. Виконує зразковий ансамбль бандуристів «Диво-струни» (керівник Л. Атаманчук).

CD 3. Митці кіно – Тарасові Шевченку

Перегляд уривків з фільму «Хоробра сімнадцятка» (DVD)

CD 4. Образотворча шевченкіана

Переглянь репродукції: «Автопортрети» Тараса Шевченка; «Портрет Тараса Шевченка» Валерія Франчука; світлина К. Трутовського «Кобзар над Дніпром»; репродукція «Думи мої, думи» М. Божія; «Шевченкова тополя» І. Скороздора

Переглянь: «Портрет Т. Шевченка» (скульптура) Ю. Гав'юка

Переглянь: О. Щупляк. Серія портретів-ілюзій «Двозори»: «Реве та стогне Дніпр широкий», «Мені тринадцятий минало», «Борімося – поборемо!», «Думи мої, думи мої».

CD 5. Поетична спадщина Тараса Шевченка

в творчості майстрів художнього слова

Слухання: «Світе тихий, краю милий, моя Україно». Уривок з поезії «Розрита могила». «І мертвим...І живим...», «Сон». Читає Анатолій Паламаренко. CD «Світе тихий, краю милий, моя Україно» НЗКБУ імені Г. Майбороди;

Кобзарі, бандуристи, лірники - у вінок шани Кобзареві

Слухання: «Спи Тарасе», обр. В. Захарченка, соліст О. Архитко. Виконує Струсівська народна аматорська капела бандуристів «Кобзар».

Слухання: «Заповіт» у виконанні Національної капели бандуристів України ім. Г. Майбороди. CD-компакт диск «Світе тихий, краю милий, моя Україно».

Слухання: «Заповіт» у виконанні гурту «Гайдамаки»

CD. Митці України – Тарасові Шевченку. Аудіо альбом [До 200-річчя від дня народження]: Диск 1. Поетична спадщина Т Шевченка в творчості майстрів художнього слова. 2014. К 545862 ДЛ; Диск 2. Образотворча Шевченкіана. 2014. К 546404 ДЛ; Диск 3. Митці кіно – Тарасові Шевченку. 2014. К 546969 ДЛ; Диск 4. Поезія Т. Шевченка в музиці (опери, симфонічна та фортепіанна музика, балет). 2014. К 543451 ДЛ; Диск 5 Поезія Т. Шевченка в музиці (хори, вокальні ансамблі, романси, народні пісні). Міністерство культури й туризму України. © Кохан Т. Г., Іваненкова С. І., 2014. К 545069 ДЛ.

2 CD. Євген Станкович. Хорові твори. Симфонія-диптих на вірші Т. Г. Шевченка (Переспів зі «Слова о полку Ігоревім»). У 2-х частинах. Частина 1. «Битва на річці Каялі». Частина 2 «Плач Ярославни». Виконавці: Камерний хор «Київ». Диригент – Микола Гобдич. Запис 2000 р. © Є. Станкович «Kyiv Choir Productions». Київ – 2004. ССК-41-2; ССК-41-3.

2 CD. Кантата-симфонія Станіслава Людкевича «Кавказ» на тексти однойменної поеми Тараса Шевченка. Виконавці: Заслужена академічна капела «Трембіта», Симфонічний оркестр Львівської філармонії. Диригент – Іван Юзюк. © & р 2005. Гал Рекордс. К851160 БЙ [Серія «Персоналії». Випуск 8].

1 CD. Борис Гмиря. Українські народні пісні та романси. «Зоре моя вечірняя» (з поеми «Княжна»). Запис 1956 р. Партія фортепіано – Лев Острін. © Ганна Принц, Н. Цимбаліста, 2005. К 134134 ВВ.

2 CD. Галина Менкуш. «Струн серця мого». © 2009 Г. Менкуш. Р «Укрмюзік», 2009. К 449154 ЄЗ.

1 CD. Національна заслужена капела бандуристів України ім. Г. І. Майбороди. Диригент – Микола Гвоздь. Твори на вірші Т. Шевченка: К. Стеценко. Кантата «У неділеньку у святую». Соліст і Крупенко; О. Мінківський. «Думи мої». Аранжування; О. Білаш. «Гайдамаки». Соліст Г. Несчотний. © 2007 НЗКБУ ім. Г. І. Майбороди. Р «УКРмюзік», 2007. К 105198 ДЩ.

1 CD. «Світе тихий, краю милий, моя Україно...» 16 творів на вірші Тараса Григоровича Шевченка. Худ. керівник і головний диригент – заслужений діяч мистецтв України Юрій Курач. Диригент народний артист України Андрій Козачок. Поезії Т. Шевченка читає лауреат Національної премії ім. Т. Г. Шевченка Анатолій Паламаренко. Звукорежисер О. Грицишин, © 2014 <http://bandurysty.com.ua>

КАПЕЛИБАНДУРИСТІВ

«Грай, моя бандуро»

CD

1. «Ой, нема ні вітру, ні хвилі» та «У туркені по тім боці» (два хори до поеми «Гамалія»), муз. М.Лисенка, вірші Т.Шевченка. Виконує Струсівська заслужена капела бандуристів України «КОБЗАР»
2. «Бандуристе, орле сизий», укр. нар. пісня (вірші Т. Шевченка), обр. М. Гвоздя; соліст К. Кокошко. Виконує Струсівська заслужена капела бандуристів України «КОБЗАР».
3. «Закувала та сива зозуля», муз. П. Ніщинського (хор до драми Т. Шевченка
12. «Спи Тарасе», обр. В. Захарченка, соліст О. Архитко. Виконує Струсівська заслужена капела бандуристів України «КОБЗАР».
4. «Грай кобзарю», муз. Г. Китастого. Виконує Струсівська заслужена капела бандуристів України «КОБЗАР».
5. «Реве та стогне Дніпр широкий», укр. нар. пісня на вірші Т. Шевченка. Виконує Струсівська заслужена капела бандуристів України «КОБЗАР»

DVD

1. «Слава кобзареві», муз. М. Ляховича, вірші В. Вихруща. Виконує Струсівська заслужена капела бандуристів України «КОБЗАР»
2. «Закувала та сива зозуля», муз. П. Ніщинського (хор до драми Т. Шевченка
3. «Грай, кобзарю», муз. Г. Китастого, вірші Т. Шевченка. Виконує Струсівська заслужена капела бандуристів України «КОБЗАР».
4. «Реве та стогне Дніпр широкий», укр. нар. пісня (вірші Т. Шевченка). Виконує Струсівська заслужена капела бандуристів України «КОБЗАР»

СОЛІСТИ

1. «Гей, літа орел», слова Т. Шевченко. Виконує Василь Жданкін.
2. «Туман долинами», слова народні. Виконує Василь Жданкін.
3. «Думи мої, думи», мелодія народна, слова Т. Шевченка. Виконує Василь Жданкін.

4. «Б'ють пороги», музика Е. Драча, слова Т. Шевченко. Виконує Василь Жданкін.

«ТВОРИ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА В ПІСНЯХ»

CD-диск

1. «Заповіт», музика К. Стеценка. Виконує Володимир Мота.
2. «Зоре моя вечірняя» з поеми «Княжна». Виконує Володимир Мота.
3. «Встає хмара з-за Лиману» з поеми «Тарасова ніч», музика К. Стеценка. Виконує Володимир Мота.
4. «Н. Маркевичу», опрацювання В. Моти. Виконує Володимир Мота.
5. «Вітер віє, повіває» з поеми «Перебендя», мелодія народна, опрацювання В. Моти. Виконує Володимир Мота.
6. «Плавай, плавай лебедонько» з поеми «Тополя», мелодія народна, опрацювання В. Моти. Виконує Володимир Мота.
7. «По діброві вітер виє» з поеми «Тополя», мелодія народна, опрацювання В. Моти. Виконує Володимир Мота.
8. «На розпутті кобзар сидить» з поеми «Тарасова ніч», мелодія народна, опрацювання В. Моти. Виконує Володимир Мота.
9. «Тече вода в Синє море», мелодія народна, опрацювання В. Моти. Виконує Володимир Мота.
10. «Ой три шляхи», музика Я. Степового. Виконує Володимир Мота.
11. «Закувала та сива зозуля», мелодія народна, опрацювання Д. Ревуцького. Виконує Володимир Мота.
12. «Єсть на світі доля» з поеми «Катерина», музика А. Кос-Анатольського, опрацювання В. Моти. Виконує Володимир Мота.
13. «Гомоніла Україна² з поеми «Гайдамаки». Музика О. Тарнавської, опрацювання В. Моти. Виконує Володимир Мота.
14. «Реве та стогне Дніпр широкий» з поеми «Причинна», мелодія Д. Крижанівського, опрацювання В. Моти. Виконує Володимир Мота.
15. «Думи мої, думи». Виконує Володимир Мота.

КАМЕРНІ ФОРМИ

ТРІО БАНДУРИСТОК

1. «Утоптала стежечку», сл. Т.Шевченка, муз. Я.Степового. Виконує тріо за участі Лариси Атаманчук (сопрано), Олени Марчило (меццо-сопрано), Марії Ціж-Євгенєва (альт).
2. «На вгороді коло броду», сл. Т. Шевченка, муз. Є. Корницького). Виконує тріо бандуристок «ОРІАНА» за участі Наталії Гоцик, Неоніли Іваноньків, Юлії Рудницької.
3. «У вінок Кобзареві», сл. і муз. А.Оробчука, аранж. У.Пюрко. Виконує тріо за участі Уляни Пюрко, Ірини Гальчак, Оксани Гатали.
4. «Зацвіла в долині», муз. Б.Фільц, сл. Т.Шевченка, аранж. У.Пюрко. Виконує тріо за участі Уляни Пюрко, Ірини Гальчак, Оксани Гатали.
5. «Якби мені черевики», сл. Т.Шевченка, укр. нар. пісня в обр. Є.Козака, аранж. У.Пюрко. Виконує тріо за участі Уляни Пюрко, Ірини Гальчак, Оксани Гатали.
6. «Кобзарі», муз. В.Листопада, сл. В.Скомородського, аранж. М.Євгенєвої
8. «Учітеся, брати мої», муз. А.Кос-Анатольського, сл. Т.Шевченка, аранж. В.Дутчак. Виконує тріо за участі. Виконує тріо за участі Уляни Пюрко, Ірини Гальчак, Оксани Гатали.

«ДОЛЕ, ДЕ ТИ?!». Гурт «САД»

**Запис концерту, присвяченого пам'яті Тараса Шевченка, що відбувся 16
березня 2006 року**

2 CD

1. Єсть на світі доля
2. Над Дніпровою сагою....
3. Ой діброво – темний гаю!
4. Тече вода з-під явора
5. Зелена травка
6. Не женися на багатій...
7. Гоп гей гоп

8. Ой гоп не пила

9. Bonus (Video)

1. Косар

2. У всякого своя доля

3. Там неситим очам

4. Було колись – в Україні

5. Нащо мені женитися

6. Bonus (Video)

«МОНОЛОГ САМОТИ»

Музично-поетична композиція за «Кобзарем» Т. Г. Шевченка

У проєкті використано тему української народної пісні «Думи мої, думи...»

«СВІТЕ ТИХИЙ, КРАЮ МИЛИЙ, МОЯ УКРАЇНО...»

CD

Національна заслужена капела бандуристів України ім. Г. Майбороди

Художній керівник та головний диригент – Юрій Курач

1. «Все упованіє моє...», уривок з поеми «Марія» (читає Анатолій Паламаренко). «Думи мої», обр. О. Мінківського, інстр. М. Гвоздя.
2. «Бандуристе, орле сизий», обр. В. Гринчишина, інстр. В. Марунича.
3. «Ой три шляхи широкії», муз. Я. Степового, аранж. М. Гвоздя.
4. «Світе тихий, краю милий, моя Україно», уривок з поеми «розрита могила» (читає Анатолій Паламаренко).
5. «Встає хмара з-за лиману», аранж. М. Гвоздя.
6. «Гей, літа орел», муз. К. Стеценка, аранж. О. Незовибатька.
7. «Серенада», муз. К. Стеценка, аранж. М. Гвоздя.
8. «Було колись – в Україні ревіли гармати», уривок з поеми «Іван Підкова» (читає Анатолій Паламаренко).
9. «Ой чого ти почорніло», обр. В. Гринчишина.
10. «Зоре моя вечірняя», обр. В. Гринчишина.
11. «Ой крикнули сірі гуси», обр. В. Триліса.

12. Уривок з поеми «Чернець» (читає Анатолій Паламаренко).
13. Два хори з оп. «Гайдамаки», муз. О. Білаша.
14. Уривок з поеми «Холодний яр» (читає Анатолій Паламаренко).
15. «Рече та стогне Дніпр широкий», обр. О. Мінківського, інстр. А. Маціяки.
16. «Заповіт»